

Slekt D@ta

MEDLEMSBLAD FOR DIS-NORGE - ÅRGANG 11 - NR. 3 2000

**Fra slektsstudier til
lokalhistorisk forskning** s. 6

**NORSK LOKALHISTORIE
MOT TUSENÅRSSKIFTET** s. 12

**På jakt etter
slekten Stærk** s. 28

BIBLIOTEK I OMSTILLING s. 24



s. 6



s. 8



s. 19



s. 36



s. 37



DIS-Norge

Databehandling i Slektforskning



DIS-Norge
PB 29 Bryn
0511 Oslo
Tel: 22 28 66 77
Fax: 22 78 03 88
Email: disnorge@online.no
URL: <http://www.disnorge.no/>

21. august 1999, 65

Utvalg i DIS

A. Slegt og Data

Epost:

DISredaksjon-L@rootsweb.com

Redaktør: Ole Harald Flåten

Dagfinn Ugelstad Larsen

(styreansvarlig)

Jan M. Keus

Finn Holden (slektsfaglig)

Siri Risset (data)

Aud Magnhild Ohnstad

Sølvi Arntzen

Eirik Nord

Ole Bjørn Darrud

(programevaluering)

B. Internett

Alf Christophersen

Ole Bjørn Darrud

Otto Jørgensen

Lars Nygaard (styreansvarlig)

Einar Balle

Halvard J. Bolstad

Rolf Bjerke Holte

Kjell Inge Tomren

C. Slektsfaglige spørsmål

Norunn Klettum (styreansvarlig)

Lars Løberg

Finn Holden

Einar Aasprong

Hilgunn Pedersen

Kjell Helge Moe

D. DiStreff

Alf Christophersen

Rolf Bjerke Holte (styreansvarlig)

Ole-Johan Kippenbroeck

Otto Jørgensen

+ lokale kontakter

E. Slektsprogrammer

Ole Bjørn Darrud

Kjell Helge Moe (styreansvarlig)

og koordinator)

Liv Marit Haakenstad

F. Kilderegistrering

Gunnar Borvik

Knut Egil Hamre

Odd Marthinsen

Lars Nygaard (styreansvarlig)

Frank Stenslie

Tone E. Moseid

G. Samarbeid og utadrettet

virksomhet

Jan M. Keus

Tone E. Moseid (styreansvarlig)

Jan Eri

H. Administrasjon og økonomi

Jan Eri (styreansvarlig)

Tone E. Moseid (nestleder)

Per Steinar Håklev (kasserer)

Åse Wethal Holen (kontorleder)

I. Lokallag

Dagfinn Andreassen

Steinar Oddenes

Vidar Øverlie (styreansvarlig)

Jan Eivind Braaten



JAN ERI
Leder DIS-Norge

Lederspaltten

Vel møtt etter en sommer som for manges vedkommende har egnet seg bedre til slektsforskning enn tradisjonelle sommeraktiviteter. Om det skyldes dårlig sommervær skal være usagt, hos DIS-Norge har det i alle fall skjedd en hel del i løpet av sommeren:

NY REDAKTØR AV SLEKT OG DATA

Vi har gleden av å ønske medlem Ole Harald Flåten velkommen som ny redaktør av Slegt og Data. Ole Harald arbeider til daglig som informasjonsleder og redaktør i Foreningen Norden og har allsidig erfaring med publisering av både tidsskrifter og hjemmesider, og også med bruk av data som verktøy. Allerede i dette nummer setter han sitt preg på bladet, blant annet ved at bladet nå settes av redaksjonsmedlemmene selv, og ikke på trykkeriet.

Vi vil samtidig få takke Jan M. Keus for for den innsats han har gjort ved at han over lengre tid har steppet inn som redaktør, og sterkt har bidratt til den positive utvikling bladet har hatt de siste år. Vi ønsker dere begge og resten av redaksjonen lykke til med arbeidet videre!

NY KONTORASSISTENT ANSATT

Også på foreningens kontor på Bryn i Oslo møter vi fra september et nytt ansikt. Etter at kontorleder Åse Wethal Holen det siste året har beman- net kontoret alene, kan vi nå ønske velkommen til Gerd Gran Andreassen som er ansatt som kontor- assistent på timebasis. Gerd, som selv driver med slektsforskning, skal bistå med løpende oppgaver som medlemsregister og post. Spesielt i forbindelse med ferie og aktivitetstopper har det vært stort behov for avlastning av kontorleder, og også for at Åse skal kunne påta seg andre oppgaver enn ren kontortjeneste.

NYTT MEDLEMSREGISTER SATT I DRIFT

Det har vært problemer knyttet til driften av sen- tralt medlemsregister, og for å avhjelpe dette er nå medlemsregister-programmet byttet ut. Nytt i for- hold til tidligere er at det nye programmet er et standardprodukt med et firma med tilhørende supportapparat i ryggen. Vi håper og tror derfor at vi vil bli i stand til å tilby bedre og mer stabile tjenester til både lokallag og enkeltmedlemmer etterhvert som det nye registeret gradvis kommer i drift.

DIS/2000

Under paraplyen til fornyelsesprosjektet DIS/2000 skjer det spennende ting både med DISTreff og på web-siden. DISTreffutvalget har nå lansert versjon 2 og noen av dere har allerede sendt inn egne bidrag og sett den nye funksjonaliteten. Viktigste forskjell fra tidligere er at de som selv har sendt inn bidrag til databasen får tilgang til linker mellom individene, slik at man kan klikke seg fra person til person i "treet". Det var stor interesse for denne nye muligheten blant svensker med norske aner

ved demonstrasjonen på DIS-Norges stand på Släktforskdagarna i Linköping i august. Men for å få tilgang til dette må du altså sende inn eget bidrag til databasen via din regionale DISTreff- fadder. I forbindelse med dette får alle medlemmer nytt brukernavn og passord til web-tjenestene. Ta en titt på adresse-etiketten på bladet ditt!

Aktivitetsutvalget for Internett har startet arbeidet med en gjennomgripende oppdatering av våre Internett-tjenester. Dette vil du få høre mer om i neste nummer...

INFORMASJON OM STYRETS ARBEID

Når det gjelder styrets arbeid forøvrig har alle til- litsmenn i lokallagene og aktivitetsutvalgene siden årets landsmøte mottatt jevnlig informasjon om hva styret sentralt arbeider med. Dette har skjedd ved utsendelser via email etter hvert styremøte. Tilsvarende informasjon vil om kort tid bli lagt ut på web sidene våre, tilgjengelig for alle medlem- mer med brukernavn og passord som er inter- ssert i nærmere informasjon om hvilke saker styret jobber med. Vi ser det for øvrig som en viktig opp- gave i tiden fremover å styrke informasjonsflyten mellom de forskjellige organer i foreningen, spesi- elt ved bruk av Slegt og Data og Internett.

KJØREREGLER PÅ DIS-FORUM

Til tross for en kjølig sommersesong for mange av oss, har vi også nå opplevd unødvendig opphetede debatter på vår email-liste DISforum.

Vi er opptatt av at listene skal fungere som positive fora for flest mulig av deltagerne, og viser derfor til disse listenes charter som beskriver hvordan de skal brukes. For å gjøre listene til et triveligere sted "å være" vil det bli foretatt inn- stramminger i forhold til disse kjørereglene, nær- mere informasjon om dette blir gitt i meldinger på DISforum og DIScafe.

LANDSMØTEVEDTAKET OM LOKALLAGSTILHØRIGHET

Etter debatten på DISforum om landsmøtets ved- tak om lokallagstilknytning i april tilbød styret uravstemming om dette spørsmålet dersom mer enn 900 av foreningens medlemmer ønsket det. Ved fristens utløp hadde bare 60 medlemmer fremmet ønske om dette, noe som utgjør mindre enn 1% av medlemsmassen. Styret anser derfor at det ikke lenger er grunn til å trekke det demokra- tiske grunnlaget for dette vedtaket i tvil.

Ved neste korsvei møtes vi forhåpentlig med ny logo, følg med på web'en!

Med ønske om riktig trivelige slektsstunder i høstmørket.

Vennlig hilsen,
Jan Eri, leder DIS-Norge

DIS-STYRET

LEDER:

Jan Eri,
Reverudåsen 55A,
1341 SLEPENDEN
Telefon 67 55 96 97
jan.eri@protector.group.no

NESTLEDER:

Tone E. Moseid,
Sandbakkveien 38,
2020 SKEDSMOKORSET
Telefon 63 87 30 05
toneem@online.no

KASSERER:

Per Steinar Håklev
Vestaveien 46,
1476 RASTA
Telefon: 67 90 65 48
phaaklev@online.no

STYREMEDLEMMER:

Vidar Øverlie,
Tornefjellveien 2,
4056 Tananger
Telefon: 51 69 80 89
oeverlie@online.no

Lars Nygaard,
Gravdalsveien 12 H,
0756 OSLO
Telefon: 22 52 29 97
lrygaard@chello.no

Lars Løberg,
Jensmessveien 20,
0376 OSLO
Telefon: 22 13 79 64
bringl@online.no

Norunn Klettum
Tyristubbveien 19,
0687 OSLO
Telefon: 22 76 06 10
klettum@online.no

Kjell Helge Moe
Mosodveien 7C,
2619 LILLEHAMMER
Telefon: 61 26 42 62
khmoe@start.no

VARA:

Dagfinn Ugelstad Larsen
Lundeby,
1640 RÅDE
Telefon: 69 28 11 16
dularsen@online.no

Rolf Bjerke Holte
Blålyngveien 1,
8200 FAUSKE
Telefon: 75 64 38 83
rolf.holte@isk-tv.no

Terje Pettersen
Nordåsvegen 9,
6014 ÅLESUND
Telefon: 70 15 15 69
lace@world-online.no

VALGKOMITÉ:

Alf Christophersen
Jan Solberg
Sjur Madsen
Per Henrik Bache

DISTREFF ADRESSE:

(se egen side for
Lokale kontakter)
Alf Christophersen
4909 SONGE
alf.christophersen@basalmed.uio.no
Telefon 37 16 42 09 (p)
22 85 13 27 (a, tlf. svarer)

PÅ KONTORET:

Åse Wethal Holen
Gerd Gran Andreassen
Kontortid mandag, onsdag
og torsdag 9-15

Tlf 22 26 66 77, Fax 22 76 03 56
Epost: dis-adm@online.no
Web-sider: www.disnorge.no

F R A

redaktøren

Slekter skal følge slekters gang. Ja, så het det, eller heter det vel ennå...



OLE HARALD
Redaktør

Helt fra jeg var liten har det å følge båndene tilbake, finne ut hvor en kom fra, finne "røttene" på en måte, vært en latent liden-skap, svakhet, eller – kall det gjerne – be-settelse. En gang ville jeg bli arkeolog – vil det faktisk fremdeles; det var fortiden som var det store. Det gjeve. Jeg trodde – på en måte – at det å ha god kjennskap til, og kunnskap om, fortiden, var alfa og omega når det gjaldt å skape en bedre fremtid. Det tror jeg fremdeles, til en viss grad. Jeg vet selvsagt at det ikke er alfa og omega, men at det er viktig, vet man ikke hvor man kommer fra er det vanskelig å vite hvor man er, og enda vanskeligere blir det å vite hvor man skal.

Ting endrer seg over tid. Enkelte hevder at man blir "klokere" med alderen. Selv hus-ker jeg at jeg, i min ungdom, sa til min far da han fortalte at han hadde vært meget god i historie da han gikk på skolen at: "Ja, greit nok! Men det er skjedd mye siden den gang...!"

Vel, med tiden har jeg funnet ut at det er greit nok å vite om og prøve å forstå noe av fortiden. Kjekt å vite hvor man "kom-

mer fra". Men, og det er et stort men, det er viktigere å se fremover. Etter de første barnesykdommene er jeg nå begynt å se framover. Det vil si, se framover fra et stå-sted langt bak i tiden. Gå noen generasjo-ner tilbake og se hvem jeg har rundt meg i dag. Det viste seg faktisk ganske raskt at en av mine nærmeste naboer er min fir-menning. Livet er fullt av overraskelser!

Vel, for å lære meg mer om slektsgransking – ikke for å finne de døde, men for å finne mine levende slektninger – tok jeg "job-ben" som redaktør av Slegt og Data. Jeg er med andre ord ingen utlært slektsgransker – med alt på data – men en novise som har tenkt å bruke tiden i redaksjonen til å bli en god "allrounder" i slekt- og datafaget.

Slegt og Data skal være et blad for ny-begynneren, den erfarne og deg midt i mellom. Du, som leser og medlem i DIS, er den som kan gi oss rettesnorene for ferden framover. Bruk muligheten, si oss hva du ønsker, og hva du kan bidra med!

Ole Harald

**Slegt
&
D@ta**

FORSIDE:

REDAKTØR for denne utgave:
Ole Harald Flåten

Redaksjonsmedarbeidere:
Jan M. Keus, Dagfinn U. Larsen,
Ole Bjørn Darrud, Aud Magnhild

Ohnstad, Finn Holden, Siri Ressel,
Selvi Arntzen, Eirik Nord

BLADETS ADRESSE:
Postboks 29 Bryn
0611 OSLO
E-post:
DISredaksjon-L@rootsweb.com

OPPLAG: 8000
Abonnement for bibliotek og
liknende institusjoner kan tegnes
for kr 200,- pr. år.

ANNONSERING:
Annonser kan tegnes ved hen-
vendelse til redaksjonen.

PRODUKSJON OG TRYKK:
Stens Trykkeri AS, Dilling

NESTE NUMMER
sendes ut i desember. Siste frist for
levering av stoff er 1. desember

Innhold

Lederspaltten.	3
Fra redaktøren	4
Fra slektsstudier til lokalhistorisk forskning.	6
Skjermkontakt med lokalhistorien	10
Slektskonferanser på nettet	10
Diskusjon: Mikrofilm på CD?	11
Norsk lokalhistorie mot tusenårsskiftet.	12
Bibliotek i omstilling.	24
DIS-arrangement 2000-2001	26
Nye bøker.	27
På jakt etter slekten Stærk.	28
Släktforskardagar 2000 i Linköping 26.-27. august	33
DIStreff-brukernavn og passord kan endres	34
Rapport fra DIS Møre og Romsdal	36
Etterlysninger.	38
Bruk av bilder i slektsbok	40

Fra slektsstudier til loka



Jan G. Langfeldt er født i 1934, utdannet bedriftsøkonom og arbeidet i private og offentlige virksomheter til han i 1995 pensjonerte seg.

E-post: jan.g.langfeldt@ah.telia.no

Internett: <http://www.mamut.com/Langfeldtslekten^og^Ny^Hellesund>

Interessen for slektsstudier har ligget latent hos meg siden jeg som barn leste en stensilert bok fra 1921 med "Optegnelser om Familien Langfeldt". Men først da jeg nærmet meg 60 år, begynte jeg mine egne studier av denne sjømannsslekten, som siden 1698 har hatt en vesentlig innflytelse på både oppbygging og nedbygging av lokalsamfunnet Ny-Hellesund vest for Kristiansand.

Etter 35 år i et hektisk yrkesaktiv liv hvor familien, arbeidet og mediene styrte min oppmerksomhet, er det et privilegium å studere mine aners livsformer og livsvilkår.

SLEKTSSTEVNER SOM LEDD I SLEKTSSTUDIER

Jeg var så heldig at jeg fikk tilgang til mye slektsinformasjon som har blitt innsamlet tidligere – først og fremst av avdøde skipsreder Ferdinand Langfeldt som sammen med sin far skipsreder Kristian F. Langfeldt også var ansvarlig for ovennevnte bok fra 1921. Videre ble mitt studiearbeid møtt med stor interesse av mange i slekten. Dette førte til

at jeg tok initiativ til slektsstevne i 1993 og i 1998. Slektinger deltok meget ivrig i stevnekomiteene. Noen av disse bruker sine aners skipperhus i Ny-Hellesund som sommerbolig. Vi var henholdsvis 300 og 350 deltagere på disse to stevnene. Flere kunne vi ikke være ute i Ny-Hellesund hvor det har bodd fra ca 30 personer i 1698 til ca 200 i 1865. Fra da av sank innbyggerantallet og i dag er det bare ca 20 fastboende på øyene Monsøya, Helgøya og Kapelløya som omringer Ny-Hellesund havn.

Lokalhistorikere stilte opp en lørdag i juli måned og fortalte om Ny-Hellesunds og Langfeldt-slekten historie. Jeg orienterte om mine studier, og trubaduren Ivar Bøksle spilte og sang viser av Vilhelm Krag som eide stedet Havbugta på Helgøya i Ny-Hellesund. Ved siden av Olavsundet som er for-eviget i Amaldus Nielsens maleri på Nationalgalleriet, er det Vilhelm Krag som har medvirket sterkest til at Ny-Hellesund er blitt landskjent.

Om kvelden hadde vi fest på Christiansborg Festning i Kristiansand med slektsrelatert underholdning av blant annet Kristiansands kulturdirektør Edvard Brøvig.

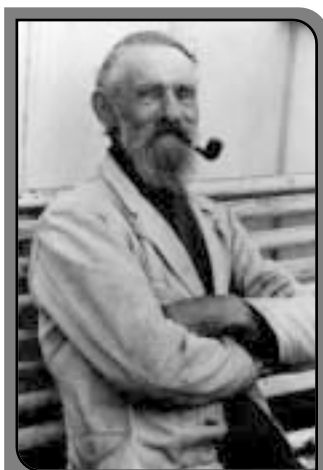
På stevnet i 1998 ble forholdene lagt

bedre til rette enn i 1993 for at den enkelte deltager kunne være sammen med de som hører til ens egen gren. Dette ble tatt hensyn til ved sammen-setning av grupper under øyvandring i Ny-Hellesund og ved bordplassering på Christiansborg Festning.

Slekten har sognet til Søgne Gamle Kirke siden den første Langfeldt i Norge – kongelig gjestgiver i Ny-Hellesund fra 1698 – Johan Langenfeldt, født i Hamburg i 1660 og død i Ny-Hellesund i 1721, bekostet en familie-stol for slekten i kirken i 1706. Denne stolen, som er et avlukke på galleriet, står der fortsatt, og under sakristiet er det en familiegravkjeller som ble bekostet av Johans sønn Nicolay Langefeldt (1687-1743). Det var derfor naturlig at vi avsluttet stevnene med en familiegudstjeneste i denne kirken søndag formiddag – med påfølgende kirkekaffe.

SLEKTSKALENDER SOM SKJELETTET I STUDIENE

Før det siste stevnet ga jeg ut min første bok om slekten: "Langfeldt-slekten Slektskalender" for perioden 1660–1997", ISBN 82-944591-0-9. Den betrakter jeg som skjelettet for de videre studiene. For å kunne beregne opplaget og redusere den økonomiske risikoen forhåndssolgte jeg boken med forhåndsbetaling.



Skipper Nicolay "Lyna" Mortensen Langfeldt (1851-1937) var god venn med forfatteren Vilhelm Krag (1871-1933). Krag brukte ham som modell i flere av sine fortellinger og viser.

Historisk forskning



Olavsundet i Ny-Hellesund, tegning av engelskmannen John William Edy fra hans besøk i august 1800.

Slekten består i dag av 3 hovedgrener som går tilbake til Nicolays sønner Ole, Geirt og Søren. De fleste familier hadde kjøpt slektsboken før stevnet i 1998. Den inneholder de vanligste persondata og slektssammenheng for 4261 personer. Disse er etterkommere etter Johan Langenfeldt, deres ektefeller, barn og svigerforeldre. Den har et alfabetisk register med sidehenvisning. Deltagerne kunne derfor ved hjelp av boken og deltagerliste som var sendt ut på forhånd, lett orientere seg frem til tremenninger, firmenninger og andre slektninger som de gjerne ville snakke med under stevnet. Flere fikk snakke med slektninger som de ikke hadde visst eksisterte eller som de ikke hadde truffet før.

HVORLEDES OG UNDER HVILKE FORHOLD HAR MINE ANER LEVD?

Mens jeg arbeidet med slektskalenderen, samlet jeg inn informasjon og bilder. Jeg bygget opp ett slekthistorisk arkiv for Langfeldt-slekten og ett lokalhistorisk arkiv for Ny-Hellesund.

Før Kristiansand ble etablert, var Ny-Hellesund en viktigere havn enn Kristiansand for de seilskuter som skulle over til England. De lå der og ventet på riktig vind. Etter at Kristiansand ble etablert i 1641, startet imidlertid en anti-distriktpolitikk. Man måtte være borger av Kristiansand og bo i byen for å få lov til drive handel i Kristiansands omegn. Dette ble omgått på flere måter

– både lovlige og ulovlige – av gjest-giverne som startet handelsvirksomheten i Ny-Hellesund og av skippere og handelsmenn. Etter hvert ble det slutt på forbudene, og på midten av 1800-tallet kunne det ligge opp til 65 seilskuter samtidig i Ny-Hellesund havn.

Ny-Hellesund losoldermannsdistrikt ble etablert i 1721, og den første losoldermannen var ovennevnte Nicolay Langfeldt. Siden har dette vervet alltid blitt innehatt av en Langfeldt eller en som har vært inngiftet i slekten helt til stasjonen ble innlemmet i Kristiansand losoldermannsdistrikt i 1893. Og losoldermannen var "sjefen" – den offentlige myndighet på stedet. Losing ble en

viktig inntektskilde for mange i Ny-Hellesund. De som engasjerte seg i eksport av hummer og trelast kunne tjene mer. I løpet av 1700-tallet slo spesielt Langfeldt-slekten seg opp ved eksport av levende hummer i hummerbusser – kuttere som kunne ha 4500 levende hummer i en "hummerpark" ombord.

I tillegg til Langfeldt-slekten var det spesielt Reymert-slekten og Falck-slekten som hadde størst innflytelse på utviklingen i dette lokalsamfunnet. Mellom disse slektene, som alle var innvandrerslekter, var det et relativt omfattende inngifte.

Forholdene har forandret seg mye siden Johan Langenfeldt kom til Ny-Hellesund i 1698 og frem til i dag. Det å studere hvorledes samfunnsforholdene i Norge har utviklet og gjenspeilet seg i Ny-Hellesund, ble etterhvert mer og mer interessant.



Skonnerten "Alfred Gibbs" var hjemmehørende i Ny-Hellesund fra 1874 til den forliste ved Island like før første verdenskrig. Den var på 357 net. reg. tonn. Besetningen på 8 var for det meste fra Ny-Hellesund. "Alfred Gibbs" var en av de få skværriggere som klarte å krysse Gibraltarstredet.

Det har vært skrevet mye om Ny-Hellesund, men en kronologisk beskrivelse av stedets historie har ikke vært skrevet. Den mest omfattende publikasjon er i "Søgneboka", Søgne Kommune, bind 1 i 1987, ISBN 82-991633-1-5 og bind 2 i 1989, ISBN 82-991633-2-3. Det er en meget god bygdebok for Søgne som er redigert av statsarkivar Kjell Bråstad. Videre skal spesielt nevnes museumsdirektør Bjarne Sørensens hovedoppgave i historie "Uthavn, Loshavn og Tollstasjon En studie av uthavnssamfunnet Ny-Hellesund på 1800-tallet", Universitetet i Bergen, Våren 1983. Om dagliglivet i Ny-Hellesund i dette århundre har professor i etnologi Bjarne Rogan skrevet boken "Dagligliv i Ny-Hellesund", Novus Forlag, Oslo 1992, ISBN 82-72099-200-3. Av spesielle kulturhistoriske publikasjoner skal nevnes "Ny-Hellesund – Kulturbilder fra en uthavn på Sørlandet", redigert av Oddbjørn Eikestøl, Mediagruppen, Søgne kulturstyre 1991, ISBN 82-99-0759-4-7. Videre "Ny-Hellesund en uthavn i Vest-Agder av Bjarne Sørensen og Ågot Gammersvik, Fylkeskonservatoren i Vest-Agder 1983 og "Olavsundets historie" av Jostein Andreassen, eget forlag, Søgne 1995.

Fordi slektens historie viste seg å være så infiltrert i Ny-Hellesunds historie, kom jeg frem til at jeg vil prøve å skrive en kombinert slekts- og lokalhistorisk bok.

FRA STEINALDER OG LEGENDER TIL VIKTIG LOKALSAMFUNN

Det er funn etter steinalderbosetting på Monsøya i Ny-Hellesund, det er legender om Olav den Hellige som fikk fjellet i Olavsundet til å slå sprekker. To store varder på Helgøya som ble revet av tyskerne i 1942, ble bygget i vikingtiden og skal ha vært Norges

største varder. De ble bygget opp igjen i 1948. På Kapelløya har det vært et gravsted. Det har videre lokalt vært et stort puslespill å få frem dokumentasjon for at det også har vært et kapell på Kapelløya. Nå er det imidlertid funnet så mange rester etter kapellet at det å sette opp et nytt kapell har blitt 2000-års prosjekt i Søgne.

Dette er noe av bakgrunnshistorien for Ny-Hellesund – før ekspansjonen startet i begynnelsen av 1700-tallet. I første halvdel av 1800-tallet fikk Ny-Hellesund fast skole med egen skolebygning, et engelsk firma etablerte en avdeling for oppkjøp av hummer og laks, og havnen fikk en fastboende toll. Skips- og landhandlere overtok i andre halvdel av 1800-tallet en del av gjestgiverne og skippernes handelsvirksomhet, og Ny-Hellesund fikk eget poståpneri og en tollstasjonsbygning.

Naturen er karrig på øyene i Ny-Hellesund, men havet har gitt og tatt. Fisket har vært rikt, men havet har tatt mange liv. Det ble mange los- og sjømannsenker som satt igjen med små barn.

Livsvilkår og helseforhold var i tillegg slik at det ofte – bokstavlig talt – var en kamp for livet. Det var ikke uvanlig at hvert tredje barn døde i oppveksten. Dette til tross ble mange værende i Ny-Hellesund til slutten av 1800-tallet.

HVORFOR SLEKTSSTUDIER I ET LOKALHISTORISK PERSPEKTIV?

Hvorfor er jeg den jeg er? Dette spørsmålet er vel årsaken til at mange leter etter sine røtter. En ting er å finne ut navn, fødsels- og dødsdato for sine aner

og deres familiemedlemmer. Men hvordan levde de? Og hadde de egenskaper som jeg kjenner igjen hos meg selv? Dette er vel de vanligste spørsmål som slektsforskere stiller seg.

For å få vite noe om hvordan dine aner levde kan en beskrivelse av det miljø de levde i være til god hjelp. Har du mange generasjoner aner, som har bodd på samme sted, så har du gjennom lokalhistoriske studier muligheten til å danne deg et bedre bilde av det miljø dine aner levde i. Du oppdager imidlertid fort at du heller ikke med denne tilleggsinformasjon finner noe holdbart svar på hvorfor du er den du er. Men du kan få vite mye om det dine aner har gjort og opplevd. I mitt tilfelle får jeg bl.a. kjennskap til hvorledes sjøfartsmiljøet har vært å leve i fra omkring 1700. Som nevnt døde mange fra Ny-Hellesund på sjøen. Men mange klarte seg gjennom farlige episoder. Eksempelvis kullseilte min oldefar Gabriel Giertsen Langefeldt (1820-1888) sammen med sin bror Tørres (1818-1849). Det skjedde 5 år før min farfar ble født. Tørres omkom, men Gabriel overlevde fordi han kunne svømme og klarte å karre seg opp på et skjær. Det er et tankekors at jeg ikke hadde eksistert hvis ikke min oldefar hadde kunnet svømme!

I dag er det mediene som styrer dagsorden. De, som leder disse, er ikke opptatt av den positive utviklingen i levevilkår i Norge siden 1700. Heller ikke er de opptatt av at det var offentlig forbud mot handelsvirksomhet i distriktene som fremskyndet flukten fra de små lokalsamfunnene. Jeg får et godt bilde av hvorledes Ny-Hellesund og min slekt har blitt påvirket av sentraliseringsutviklingen og utviklingen ellers i samfunnet.

Den tid vi er her på jorden, er meget kort, men utviklingen frem til i dag har tatt lang tid.

Slektsstudier i et lokalhistorisk perspektiv er derfor for meg en hobby som gir

underlag for å filosofere ikke bare om hvorfor jeg er den jeg er, men hvorfor og hvordan verden har utviklet seg til det den er i dag.

Embla®
Familie og Slekt
Versjon 4

Kun kr. 745,- **Gratis**

Vi tror du vil like Embla® Familie og Slekt versjon 4.0!

TMG ligger på topp i DTS-Norge sin programoversikt. Vi har så stor tro på den nye versjonen av Embla's Familie og Slekt at vi gir deg TMG-Silver gratis* ved kjøp av vårt slektsprogram. Prøv begge - vurder selv!

Bestilling kun på internett: www.embla.no/dtsnorge

* 50% langt lagervare rabatt ** Nøye les! + Postgi

Embla as

Skjermkontakt

Felles nettverksprosjekt med utgangspunkt i IKT og lokalhistorie:

Skjermkontakt med lokalhistorien

Også for slektsforskere er det interessant når lokalhistorien kommer ut på nettet, enten det er i form av digitaliserte kilder eller mer ren formidling av lokalhistorisk arbeid. ABM-meldingen (arkiv, bibliotek, museum) som Stortinget skal behandle nå i høst signaliserer et tettere samarbeid mellom disse tre sektorene, og her vil lokalhistorie være et område som kan gi grobunn for en videreutvikling av en slik felles sektor.

Statens Bibliotektilsyn står som koordinator og veileder for det felles nettverksprosjektet kalt Skjermkontakt med lokalhistorien. Under denne paraplyen finner vi syv spennende lokale enkeltprosjekter. De er av ulike karakter, både med hensyn til mål, tema og form, men har alle til felles at de vil løfte frem deler av lokalhistorien ved å gjøre bruk av Internettets utvidede muligheter i forhold til det fysiske rom. Prosjektene har alle én eller flere samarbeidspartnere innen arkiv, museum eller skoleverk. Nettopp fordi prosjektene er forskjellige, vil erfaringene både fra nettverksarbeidet og fra hvert enkelt delprosjekt gi verdifull erfaring i det videre samarbeidet rundt lokalhistorie innen ABM-sektoren.

Informasjon om prosjektet, som går over tre år, finnes på nettet: <http://www.bibtils.no/innhold/tilskudd/skjermkon/index.htm> hvor blant annet hvert enkelt av delprosjektene presenteres. Blant prosjektene finnes søkbare baser over lokalhistorisk materiale (Telemarksbiblioteket og Sogndal bibliotek), digitalisert byhistorie for Porsgrunn kombinert med fotohistorisk arkiv, lokalhisto-

risk nettsted for Austevoll tilrettelagt for skoleelever, bygdebok på nett (Fusa folkebibliotek), interaktiv base for lokalhistorie (Ål bibliotek), og et formidlingsprosjekt i samarbeid med museumssektoren (Stavanger bibliotek).

Siden paraplyprosjektet startet opp i 1999 er en del resultater blitt synlig på nettet. Ett av dem er Lokalhistoriske spørjevev – et samarbeid mellom Sogndal bibliotek, Fylkesarkivet i Sogn og De Heibergske Samlinger – Sogn Folkemuseum.

Det skal bli spennende å følge med i hvordan disse nettressursene utvikler seg framover. Selve nettverksprosjektet avsluttes med et seminar i november 2001. Det vil være naturlig å trekke inn aktuelle samarbeidspartnere underveis for å finne gode løsninger på hvordan prosjektet eventuelt kan videreføres, gjerne i samarbeid med andre innen ABM-sektoren. Prosjektleder Sidsel Hindal (sidsel.hindal@bibtils.no) tar gjerne imot tips og innspill.

Paraplyprosjektet vil i løpet av prosjektperioden bruke Internett som en kanal for å informere om arbeidet som gjøres, slik at det er muligheter for å høste erfaringer underveis. Følg med på nettstedet – det vil skje spennende ting framover!

SLEKTS KONFERANSER PÅ NETTET

no.fritid.slektsforskning.diverse
no.fritid.slektsforskning.etterlysning
no.fritid.slektsforskning.it
soc.genealogy.nordic
soc.genealogy.african
soc.genealogy.australia+nz
soc.genealogy.benelux
soc.genealogy.britain
soc.genealogy.french
soc.genealogy.german
soc.genealogy.hispanic
soc.genealogy.ireland
soc.genealogy.italian
soc.genealogy.jewish
soc.genealogy.slavic
soc.genealogy.west-indies
soc.genealogy.computing
soc.genealogy.marketplace
soc.genealogy.medieval
soc.genealogy.methods
soc.genealogy.misc
soc.genealogy.surnames.global
soc.genealogy.surnames.misc
soc.genealogy.surnames.britain
soc.genealogy.surnames.canada
soc.genealogy.surnames.french
soc.genealogy.surnames.german
soc.genealogy.surnames.ireland
soc.genealogy.surnames.usa
swnet.sci.genealogi
dk.historie.genealogi
sfnet.harrastus.sukututkimus

DISforum, digitalt diskusjonsforum for medlemmer:

DISforum@rootsweb.com

For registrering, gå til:

<http://www.dis-norge.no/disforum.htm>

DISkafe@rootsweb.com

kan registreres på samme sted

Mikrofilm på CD?

DISkusjon

Den fremstillingen Knut E. Hamre i sitt innspill i Slegt og Data nr 2-2000 gir av rutinene for salg av arkivmateriale på CD i Norge, er stort sett korrekt. Men den oppgitte prisen gjelder pr skannet mikrofilmrull, ikke pr kirkebok. Hvis man er heldig, ligger flere kilder (f.eks. kirkebøker) man er interessert i på samme film, og prisen pr kilde blir lavere. Hvis ikke, får man i tillegg til den ønskede kilden en del materiale uten umiddelbar interesse "på kjøpet".

Den debatten om dette temaet i DISforum som Hamre refererer til, hovedsakelig høsten 1999, er kjent for de fagansvarlige og ledelsen i Riksarkivet. Det er enighet om at dagens rutiner har visse uheldige sider, og det arbeides nå med å forbedre dem. Det springende punktet er kvaliteten på det skannede materialet. Riksarkivet ser seg lite tjent med å bygge opp en stor samling av digitalisert arkivmateriale av så variabel kvalitet som dagens svart/hvitt-skanning produserer. Ønsket er å gå over til gråtone-skanning. Dette gir et betydelig bedre resultat i de tilfellene der kontrasten er dårlig i originalkilden og dermed ofte også på mikrofilmen. Filstørrelsen kan allikevel reduseres betraktelig uten vesent-

lig kvalitetsforringelse ved hjelp av moderne komprimeringsteknikker. Riksarkivet vurderer i disse dager resultater og pristilbud fra to firmaer som har prøveskannet noe utvalgt mikrofilmmateriale.

Dersom resultatet er tilfredsstillende, vil Riksarkivet trolig bygge opp en database av slikt materiale etter hvert som bestillinger fra publikum krever skanning av de enkelte filmene. I denne forbindelse er det også naturlig å ordne og selge materialet kildevis (ikke filmvis), gi filene meningsbærende navn og kanskje også tilby et bedre brukergrensesnitt mot materialet ved f.eks. å samle de enkelte bildefilene i PDF-filer (som gir muligheter for sidevis blading fremover og bakover gjennom kilden). Riksarkivet vil også studere Heritage Quests tilbud og praksis nærmere.

Dette temaet var ett av flere som ble tatt opp på kontaktmøtet mellom Riksarkivaren og DIS-Norge den 6.6.2000, og det vil bli fulgt opp på et nytt møte høsten 2000.

Lars Nygaard

Norsk lokalhistorie mot

Harald Winge, f.1940,
magister i etnologi 1969.
Siden 1987 leder af Norsk lokal-
historisk institutt, Postboks 4017,
Ullevål Hageby, N.0806 Oslo.

FORTID OG NUTID MARTS 1996, S.21-37

I Norge har lokalhistorien siden det 20. århundredes begyndelse været en anerkendt og flittigt dyrket genre, også blandt professionelle historikere. I denne artikkel beskriver og vurderer Harald Winge genrens utvikling. Han påpeger, at den stigende professionalisering af det lokalhistoriske arbejde gennem de seneste årtier ikke alltid har medført noen afgørende kvalitativ ændring i henseende til problemformulering og syntese. Siden etableringen i 1930'erne af mønsteret for den professionelle historikers udarbejdelse af lokalhistoriske fremstillinger er genrens fornyelse næsten udelukkende kommet fra nabovidenskaber som geografi og etnologi.

Lokalhistorie i Norge er både en faglig disiplin og en folkebevegelse.¹ Slik har det vært helt siden den moderne lokalhistoriske impuls så dagens lys tidlig på 1900-tallet. Dette dobbeltforhold manifesterer seg på den ene siden ved at norske historikere gjennom hele 1900-tallet har vært interessert i å drive lokalhistorisk forskning i form av oppdragsarbeid beregnet på et vidt publikum, ved at de samme historikere gjerne debatterer lokalhistoriske mål og midler, og ved at lokalhistorie i dag vies betydelig faglig oppmerksomhet ved våre universiteter og distriktshøgskoler. På den andre siden har vi den store amatørinteressen som nå finnes over hele landet og i alle samfunnslag, og som kommer til uttrykk dels gjennom oppslutningen om de lokale historielagene, dels gjennom alle de lokalhistoriske bokverk, periodika og andre publikasjoner som blir til på lokale initiativ, og som finner avsetning i lokal-samfunnene, ofte i relativt høye opplag. I denne artikkelen skal vi se nærmere på visse deler av denne litteraturen.

NORSK LOKALHISTORISK LITTERATUR: GENRENE

Den norske lokalhistoriske litteraturen har visse særtrekk, som ytrer seg i form av en rekke faste genrer. Sentralt står bygdeboka, som hører hjemme i land-distriktene og som vanligvis har dagens

kommune som geografisk avgrensning. Bygdebøker er forholdsvis store verk, som bare i de sjeldneste tilfeller rommes innenfor ett bind. Mange kommuner kan vise fram både fire, seks og åtte binds bygdebøker, på til sammen flere tusen sider.

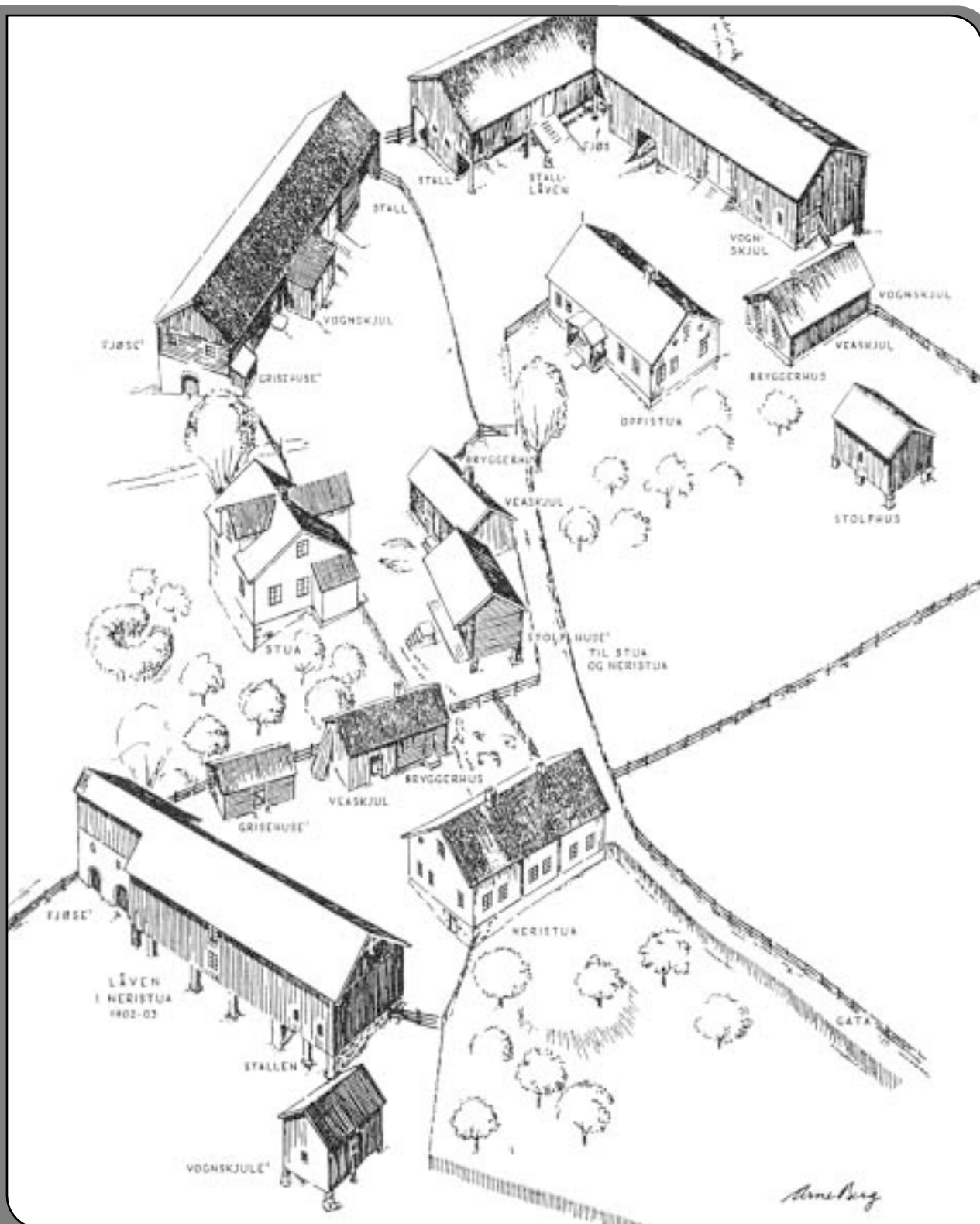
Den tradisjonelle bygdeboka har to hovedkomponenter. Det er for det ene gårds- og slektshistorien, som forteller historien om én og én gård, ett og ett bosted, fra så langt tilbake som man kan vite noe, og fram mot dagen i dag, og for det andre den generelle bygdehistorien, som inneholder historien om hele bygdesamfunnet sett under ett. Det er en vanlig oppfatning blant historieinteresserte mennesker over det meste av det rurale Norge at et hvert sted bør ha et komplett bygdebokverk, altså både gårds- og slektshistorie og generell bygdehistorie. For byene (kjøpstedene) skrives normalt ikke individualiserende bostedshistorie, bare generell byhistorie. Mellom generell bygdehistorie og generell byhistorie er forskjellene ikke større enn at de to i praksis kan anses som samme genre. Hit kan man også regne distriktshistorien, dvs. historien om enheter større enn den enkelte kommune, for eksempel et gammelt fogderi eller et fylke (amt).

Årlig utkommer det i Norge mellom 20 og 50 bind av den type bokverk som vi her taler om, og som vi kanskje kan kalle lokalhistoriens "flaggskip". Dette er hovedverkene innenfor norsk lokalhistorie, og de tar normalt sikte på å dekke det man der og da oppfatter som de viktigste sider ved fortiden.

Som en genre for seg kan man regne de lokal- og regionalhistoriske årbøkene. År om annet kommer det nå ut mellom 250 og 300 slike publikasjoner, høyst forskjellige med hensyn til innholdsmessige pretensjoner, utstyr og omfang. Om vi regner med at gjennomsnittlig ti skribenter slipper til i hver årbok og lignende, betyr det at over 2.500 interesserte og skriveglade personer, for det meste amatører, årlig kommer til orde i disse publikasjonene.

I tillegg til hovedverkene og årbøkene finnes det en meget omfattende gruppe av allehånde andre lokalhistoriske arbeider – det være seg bedriftshistorie, foreningshistorie, skolehistorie, kirkehistorie, vei-historie, båthistorie, krigshistorie, slektshistorie osv. osv. Dette er alt sammen litteratur som tar for seg én bestemt hendelse, én bestemt samfunnssektor, ett bestemt tema, og som ikke tar sikte på en framstilling som favner om hele lokalsamfunnet, slik bygdeboka og by- og distriktshistorien gjør.

tusenårsskiftet



Den norske enkeltgården. Samme gård, Skollerud i Bærum, slik den lå i terrenget, med hele gårdsområdet ganske klart avgrenset fra nabogårdene ved høydedrag, bekk (Buruvasbekken) og elv (Lomma). Tegningen forestiller situasjonen etter utskiftningen i 1910-1912, da en av brukerne hadde flyttet sine bygninger ut av det gamle fellestunet. Tegning: Arne Berg.

Bibliografier utgitt av Universitetsbiblioteket i Oslo viser at det årlig ble publisert ca. 650 titler "annen lokalhistorisk litteratur" i tiden 1971-1990, mens det tilsvarende tallet for tidsrommet 1946-1970 var ca 4002. Kvantitativt sett er det altså denne mangfoldige gruppen av arbeider som er størst.

HISTORIELAG OG LOKALSAMLINGER

De fleste av årbøkene og en god del "andre lokalhistoriske arbeider" blir utgitt av lokale eller regionale historielag. I landets 435 kommuner finnes det pr. i dag godt og vel 500 slike lag. Når det finnes flere lag enn kommuner, samtidig som enkelte kommuner mangler lokale historielag, skyldes det at i en del stor-kommuner, som er oppstått ved sammenslåing av flere mindre kommuner, er det ikke skjedd en tilsvarende samling av de gamle historielagene. I tillegg er det i de siste årene oppstått en del såkalte bydelslag i de større byene.

Egne arbeiderhistorielag er også kommet til, delvis i reaksjon mot eldre historielags tradisjonelle fokusering av visse samfunnsgrupper og ignorering av andre, likeså egne kysthistorielag, som en tilsvarende reaksjon mot en velkjent tendens både i kildemateriale og blant lokalhistorikere til å fremheve jord og bonde, ofte på bekostning av de maritim næringer.

Antall medlemmer pr. historielag varierer fra en håndfull til over tusen, og et samlet, pålitelig medlemstall foreligger ikke, men kanskje ligger det på omtrent hundre tusen.

Av lokalhistoriske samlinger (lokalsamlinger), dvs. institusjoner som tar vare på privat, lokalt kildemateriale, blir det

stadig flere, men det er vanskelig å gi et eksakt tall, for institusjonene er av forskjellige typer. I alt finnes det kanskje bortimot 100 selvstendige arkivinstitusjoner av denne typen, men i tillegg sitter ganske mange museer og biblioteker med samlinger som i varierende grad kan kalles lokalsamlinger i denne forstand.

Liksom synes skolefaget "lokal historie" å vinne terreng. Denne utviklingen har støtte av de sentrale myndigheter, men i praksis står og faller faget med de lærerkrefter som finnes ved den enkelte skole.

NÆRMERE OM HOVEDGENRENE

Gårds- og slektshistorie er en egenartet norsk genre, som ikke synes å være dyrket i andre land, og som omfatter a) trekk av den enkelte gårdens eller det enkelte bostedets demografiske, økonomiske, sosiale og kulturelle historie, og b) opplysninger om hvert enkelt individ, hver enkelt familie som har bodd der.

Bostedene er i dag av høyst forskjellige typer, men over det meste av Norge regner man enkeltgården som den typiske bosetningsformen i eldre tid, og i alle bygder er hele det bebodde området fullstendig dekket topografisk av slike opprinnelige enkeltgårdsområder.

Disse gårdsområdene kan for det første iakttas i terrenget, der de opptrer som relativt lett identifiserbare enheter, avgrenset fra hverandre ved grenser av gjennomgående høy historisk stabilitet, grenser som ofte faller sammen med topografiske skillelinjer (bekker, høydedrag); de har egne navn, gårdsnavn, som har vært de samme gjennom tusen år eller mer, bare

underkastet språkutviklingens normale, lydlige endringer; de har vært mer eller mindre kontinuerlig bebodd og dyrket i ett til ti tusen år. Og de samme enhetene kan, for det andre, gjenfinnes under sine individuelle navn i skriftlig kildemateriale av ulik art fra middelalderen og framover – i diplomer, skattekister, matrikler, kirkebøker, folketellinger, skifter, tingbøker osv. Gårdene har etterlatt seg tallrike spor i disse kildene. De norske gårdene er altså enheter som kan studeres historisk, særlig fra 1600-tallet og framover.

Praktisk talt et hvert gårdsområde vil naturligvis i århundrenes løp være blitt mer eller mindre oppdelt, i to, fire, seks mindre gårder, som fremdeles kan være jordbruksenheter, eller som kan ha blitt delt videre i femti, hundre eller tusen boligenheter, som til sammen dekker det samme geografiske området som den gang var enkeltgården. Hvert enkelt bosted som nå eksisterer innenfor dette området, eller som man har kunnskap om en gang eksisterte, får sin historie individuelt skissert i den typiske gårds- og slektshistorien av i dag. Det vanligste er at også helt nye bosteder, for eksempel villabebyggelse og mindre tettsteder, behandles individuelt i slike bokverk, men i en god del tilfeller behandles bare den bosetningen som eksisterte før et visst tidspunkt, for eksempel 1940 eller 1965; sistnevnte år ble en lang rekke småkommuner slått sammen til større enheter.

Utgangspunktet for gårdshistorien er hele det opprinnelige gårdsområdet. De vanligste komponentene i denne historien er opplysninger om gårdens beliggenhet, grenser, topografi og jordsmonn, om gårdens alder, om navn og fornminner, om eventuell ødetid, om

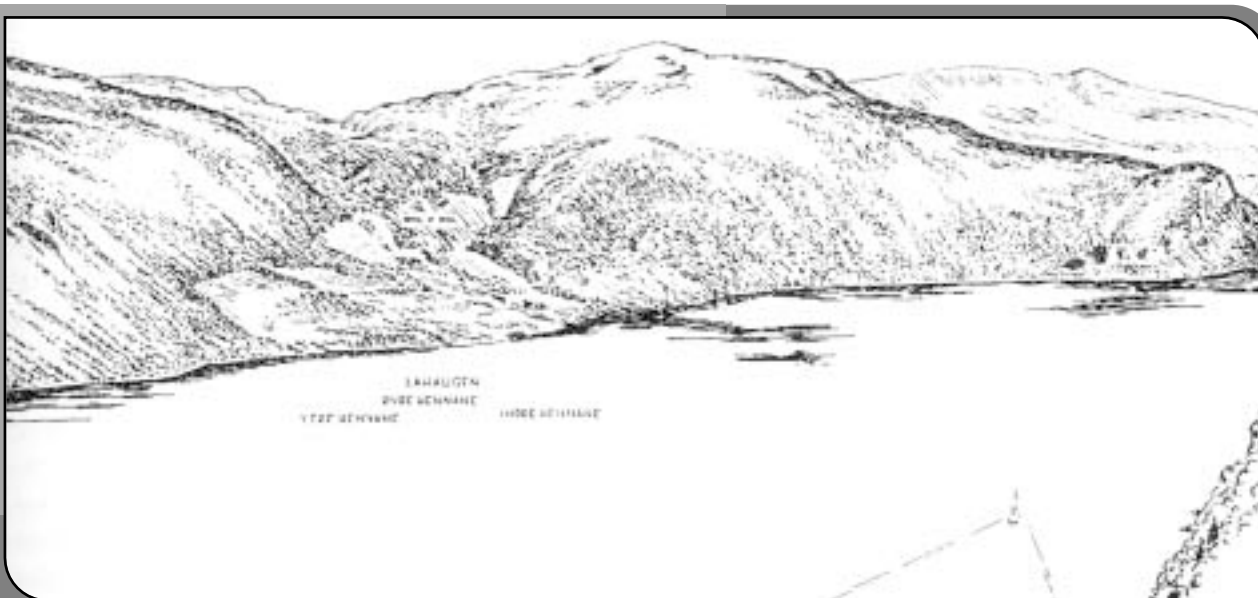
hvordan bruksdelingen av gården er skjedd (bruk = gårdpart som drives for seg), om utsæd, avling og krøtterhold på de enkelte bruk fra 1600-tallet og framover, om gårdens "herligheter", dvs. utmark, seter, skog, fiske, kvern, sagbruk etc., om bygningshistorie og folketall.

Det annet hovedtema i denne type bøker er menneskene. Også her er framstillingen individualiserende. De som har bebodd disse bostedene blir presentert én og én, med navns nevning, i én og én familie om gangen, så langt vi

kjenner dem, vanligvis fra annen halvdel av 1600-tallet og framover til i dag, gjerne helt opp til trykningstidspunktet. Vanlige opplysninger om mann og kone er navn, år (og eventuelt dato) for fødsel/dåp, ekteskapsinngåelse og død/begravelse. Alle ekteparets barn blir nevnt med navn og fødselsdato/-år, og det blir fortalt kort hvordan det gikk med hver enkelt av dem: Noen døde kanskje tidlig, noen ble kanskje gift til andre, navngitte bosteder i samme bygd (hvor man kan lese videre om dem) eller utenbygds (og finnes kanskje om-

talt i bygdebøker der), én sønn eller datter overtok kanskje foreldrenes gård, og dannet i så fall den neste familie som omtales under dette bosted. Slik fortsetter det, til alle bosteder og familier på vedkommende gårdsområde har fått sin individuelle historie kort fortalt. Og slik tas gårdsområde for gårdsområde, til hele bygda eller kommunen er dekket.

Det er, som man vil forstå, ikke tale om slektshistorie i vanlig forstand, i det framstillingen ikke tar for seg hver



Tun og teigblanding. Dette er en oversiktstegning over Hennebygda eller Hennane, et gårdsområde i Gloppen i Nordfjord på Nordvestlandet. Vi skimter fire husklynger eller tun, Indre, Ytre og Øvre Hennane, samt Lahaugen øverst mot fjellet. Kildene tyder på at Indre Hennane er det eldste tunstedet, og at delingen i et indre og et ytre tun skjedde i middelalderen. Øvre Hennane ble bygd i slutten av 1500-årene, og Lahaugen er antagelig enda yngre. På hvert tun var det flere bruk, dvs. flere selvstendige familier (se neste illustrasjon). Jorda lå i teigblanding inntil utskiftning ble foretatt rundt 1900. Da ble også de gamle tun oppløst, og brukerne flyttet sine hus ut fra fellestunet. Tegningen er en rekonstruksjon foretatt av Arne Berg, her gjengitt etter boken Norske gardstun, Oslo 1968, s.180.

enkelt slekt i sammenheng. Riktigere er det å kalle det en brukerhistorie (bruker = oppsitter), for det er det individuelle bruk og de tilhørende familier i kronologisk orden som bestemmer disse bøkens disposisjon.

Normalt begrenses personalhistorien til de mennesker som har bodd hele sitt liv i bygda; når noen flytter ut, blir det kanskje sagt hvor hen, hvis det er kjent, men vedkommende blir oftest ikke fulgt videre. Det finnes imidlertid også eksempler på at forfatteren systematisk "forfølger" utflytterne, ikke bare til nabobygda, til nærmeste by eller til hovedstaden, men helt til Amerika, og gjør rede for deres karrierer og etterkommere i de fremmede omgivelser, helt opp til i dag.³

Ved et bygdebokarbeid blir som regel gårds- og slektshistorien skrevet først. Deretter forestår arbeidet med bygdas eller kommunens generelle historie. Hensikten med den generelle bygde- og byhistorien er som nevnt å skrive en framstilling av hele lokalsamfunnets historie. Mange, kanskje de fleste slike verk har hva man kalle en "totalhistorisk ambisjon", dvs. at forfatteren tar sikte på å prestere en bred, samfunns-historisk framstilling, der alle vesentlige sider av den lokale fortiden er trukket inn – befolkningshistorie, økonomiske, sosiale, politiske, kulturelle og religiøse forhold. Men generell lokalhistorie skrives på ulike måter. Kort fortalt har man i Norge tradisjonelt operert med et hovedskille mellom tematiske ("emnedelte") framstillinger på den ene siden og periodiserende ("kronologiske") på den andre, og mens amatørerne gjerne har holdt seg til den tematiske modellen, har de profesjonelle nesten enstemmig foretrukket den kronologiske.

I praksis viser det seg imidlertid at disse to disposisjonsmåter ofte går over i hverandre, i og med at det skrives periodisk inndelte bygde- og byhistorier som faktisk er rent tematiske innenfor hver periode.

Et mer adekvat distinktivt kriterium får man ved å plassere disse arbeidene langs en skala, der man i den ene enden finner de rent deskriptive, kilde- og faktabundne framstillingene, med eller uten en overordnet periodisering, primært kjennetegnet ved at hvert tema utgjør et relativt lukket univers.⁴

Retningen kan kalles isolerende lokalhistorie. Dette er arbeider der historikeren ikke makter – eller ikke ønsker – å overskride de tradisjonelle temagrenser og kildematerialets føringer, der for eksempel jordbrukshistorien blir et univers for seg, adskilt fra alle andre sider av samfunnshistorien. Forfattere som skriver slike framstillinger nøyer seg stort sett med å bringe kildenes opplysninger videre, og stiller selv ingen spørsmål som kildene ikke umiddelbart legger dem i pennen. Det er kildene som bestemmer hvor ferden skal gå. Arbeider sterkt preget av isolerende tilnærming kommer i dag mest fra amatørhold.

I et bredt midtfelt av skalaen ligger en relativt stor mengde framstillinger, de fleste med periodisering, som er mindre preget av beskrivelse enn de nyss nevnte, og med mer eller mindre tydelige innslag av problematisering og analyse. Temagrensene synes imidlertid også her å sette skranker for historikerens tanke, slik at spørsmålsstillinger og årsaksdrøfting får en tendens til å holde seg innenfor det temaet som er i fokus. Også disse framstillingene blir

dermed i overveiende grad temabundne og sektorpreget, dvs. ganske langt på vei isolerende. Men forfatteren spiller gjennomgående en noe mer aktiv rolle her enn i foregående gruppe.

Helt mot den andre enden av skalaen ligger et antall arbeider – foreløpig et mindretall – som kjennetegnes av en aktiv problematiserende og analyserende tilnærming, og av at forfatterne ikke lar seg stanse av konvensjonelle temagrenser. Tvert i mot: I disse arbeidene er problemdrøftingen bevisst temaovergripende. Det er forfatternes ambisjon å integrere empiri fra forskjellige samfunnsområder i analysen, med sikte på å presentere et helhetlig, koherent bilde av lokalsamfunnet, sett i lys av de grunnleggende elementer i tilværelsen. For en kystkommune kan det grunnleggende elementet i historien være avhengigheten av havet, for en forstads-kommune kan det være nettopp forstadssituasjonen, for en kommune i Nord-Norge kan det være de etniske forhold. Slike fundamentale forhold kaster sitt "forklarende" lys over hele tilværelsen, og gjør det mulig for historikeren å skape et proporsjonalt helhetsbilde med høyt forklaringspotensiale, en syntese. Man kan kalle dette for integrerende lokalhistorie, kjennetegnet av at de enkelte temaer underordnes syntesens perspektiv.⁵ De arbeider av denne type som foreligger er alle skrevet relativt nylig og av forfattere med universitetsutdannelse i historie eller tilgrensende fag.

LITTERÆRE KVANTITETER

I alt er det i løpet av 1900-tallet, fra den lokalhistoriske litteraturens spede begynnelse like etter siste århundreskifte og fram til i dag, utkommet ca. 550 bind generell bygdehistorie. Over halvparten

av disse bindene er utkommet i løpet av de siste 25 år, mens altså hele århundret fram til 1970 gikk med til å prestere de første ca. 260. Utgivelsestakten de siste par tiår er dermed mer enn fordoblet i forhold til tiden før ca. 1970 når det gjelder denne genren. For gårds- og slektshistoriens vedkommende er de siste tiårenes kvantitative dominans enda mer utpreget: Det samlede tall til og med året 1995 er der ca. 820 bind, hvorav bare ca. 300 utkom før 1970. Det foreligger for øvrig også ca. 120 bind av kombinert bygde-, gårds- og slektshistorisk innhold, de fleste av noe eldre dato.

Når det gjelder byhistorie har den kvantitative utviklingen gått i mer uregelmessige bølger. I alt foreligger det ca. 150 bind innenfor denne genren.

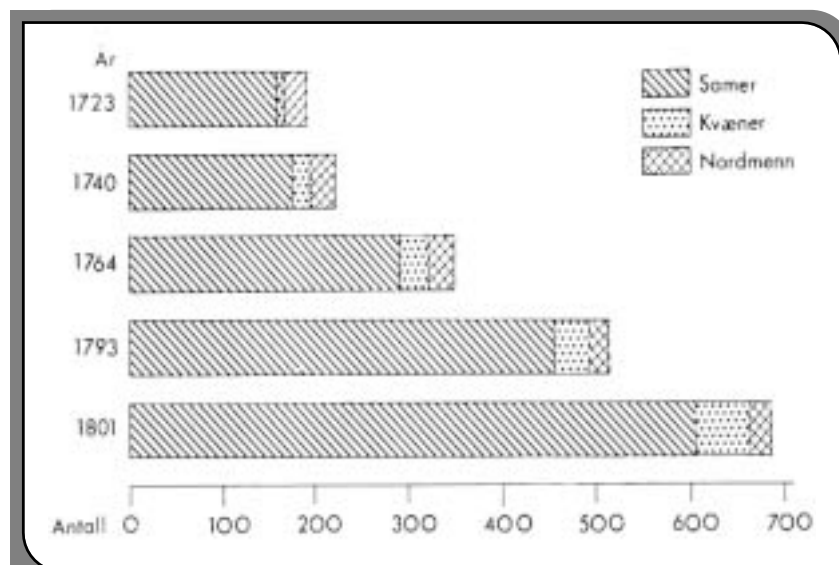
For de lokalhistoriske årbøkene kan man konstatere et forløp på linje med det som gjelder bygdeboka: Mens det inntil midten av 1970-årene ennå eksisterte forholdsvis få årbøker, i hvert fall av strengt lokal type, dvs. for enkeltkommuner, er det i dag ca. 220 kommuner som har sine egne, dvs. temmelig nøyaktig halvparten av alle, og de fleste av de øvrige kommuner er bra dekket av regionale årbøker.

Konklusjonen på dette må bli at lokalhistoriens situasjon i Norge, kvantitativt sett, er relativt tilfredsstillende for tiden. Alle de tall som er gitt i det foregående er nemlig de høyeste som noensinne har kunnet gis om disse forhold. Tallmessig har virksomhetsnivået innenfor lokalhistorisk arbeid aldri tidligere ligget så høyt i Norge som i dag.

Spesielt bemerkelsesverdig og gledelig er det at det lokalhistoriske aktivitets-

nivået nå er omtrent like høyt i Nord-Norge som i resten av landet. Helt til for ca. 20 år siden var storparten av Nord-Norge temmelig uberørt av den lokalhistoriske bevegelsen. Fra omkring 1970 kom imidlertid befolkningen også der, blant annet i forbindelse med den første EEC-avstemningen, til bevissthet

om at de hadde en fortid som det var av stor betydning å kjenne. Dette førte nokså umiddelbart til en eksplosiv vekst i tallet på årbøker og historielag, og etter hvert også til igangsettelse av bygde- og byhistoriske arbeider av mer omfattende karakter. Økende etnisk bevissthet er en faktor som bidrar til å



Samer, kvæner og nordmenn i Nord-Norge. Figuren illustrerer de etniske forholdene i Kvæningen lengst nord i Troms, på grensen til Finnmark fylke, fra 1723 til 1801. Samene var tallmessig helt overlegne, men der fantes minoriteter av kvæner (innvandrere fra Finland) og nordmenn (vesentlig øvrighetspersoner). Utover på 1800-tallet økte antall kvæner og nordmenn sterkt, både på grunn av gruvedrift i området og på grunn av utviklingen innen fiskerinæringen, men samene utgjorde stadig omtrent halvparten av befolkningen. Åtte av ti personer i området talte omkring midten av 1800-tallet både samisk, finsk og norsk, men ekteskapene var pr. 1875 etnisk endogame for 79 prosent vedkommende blant kvænene, 92 % blant nordmennene og 94% blant samene. Figuren og disse opplysningene er hentet fra Ivar Bjørklund, *Fjordfolket i Kvæningen*, Oslo 1985, s.77 og 175. I sin framstilling bruker Ivar Bjørklund, som er sosialantropolog, ikke historiker, de etniske forholdene som en nøkkel til historien, i en grad som har gjort hans arbeid omstridt både blant lokalbefolkningen og blant historikere. Hans tese er at det er de etniske prosessene og et sterkt integrasjonspress fra statens side overfor samer og kvæner som har vært avgjørende i lokalsamfunnets utvikling. Og det er neppe noen tvil om at etniske spenninger i landsdelen er betydelig underkommunisert i en lang rekke andre lokalhistoriske arbeider.

øke historieinteressen. Det samme gjør den fokusering av okkupasjonstiden som er skjedd i forbindelse med de siste års jubileer. Åpningen av grensen mot øst har også brakt viktige aspekter av fortiden fram i bevisstheten igjen.

BLIR DET IKKE SNART NOK LOKALHISTORIE?

Med 700 bind generell by- og bygdehistorie, 820 bind gårds- og slektshistorie og 120 kombinerte bind til fordeling på 435 kommuner kunne det kanskje være en nærliggende tanke at Norge snart er "dekket" med slike bokverk, at markedet er mettet. Norsk lokalhistorisk institutt gjennomførte derfor for noen år siden en kartlegging med sikte på å fastslå den reelle "dekningsgraden".⁶

Når er en kommune "bygdebokdekket"? Hvilke kriterier skal man legge til grunn? I den nevnte undersøkelsen ble dekningskravet når det gjaldt generell bygdehistorie eller byhistorie formulert slik: Bygdeboka eller byhistorien måtte dekke "kommunen geografisk, emnemessig og tidsmessig [fra de eldste tider og] fram til 1940".⁷ Det vil si at framstillingen måtte gjelde hele den nåværende kommunen, at framstillingen måtte ha en akseptabel bredde, og dekke hele tidsrommet bak ca. 1940. For gårds- og slektshistorie var kravet rett og slett full geografisk dekning av kommunen, dvs. at prinsipielt alle gårdsområder fram til et visst tidspunkt skulle være behandlet, uten at det var formulert spesielle kvalitetskrav.

Bedømmelsen av bøkene måtte i en del tilfeller bero på skjønn. Særlig problematisk var det å avgjøre hvor grensene skulle settes for akseptabel dekning av den generelle historien. Med de forbe-

hold som fulgte av dette viste undersøkelsen at med hensyn til generell by- og bygdehistorie var det omtrent en tredjedel av kommunene som hadde akseptable arbeider for tiden fram til ca. 1940. Men her kan vi godt ha i mente at etterkrigstiden nå er blitt så lang at den definitivt krever lokalhistorikernes oppmerksomhet. Om vi skulle krevd dekning også av denne perioden, ville dekningsprosenten sunket kraftig.

Dekningsgraden var bedre når det gjaldt gårds- og slektshistorie, der nesten halvparten av landkommunene hadde full territoriell dekning. I realiteten er det imidlertid store kvalitative forskjeller også innenfor denne genren. Særlig er mange eldre arbeider mindre tilfredsstillende, og skulle man tatt hensyn til dette, ville dekningsgraden også her gått atskillig ned.

Undersøkelsen dokumenterte derfor at til tross for de ca. 1.650 solide bind som foreligger, er det fremdeles meget langt igjen før hele landet kan sies å ha tilfredsstillende historieverk av denne art. Hovedkonklusjonen ble at i 1992 var det bare ca. 20 prosent av samtlige norske kommuner som tilfredsstilte de oppsatte kravene til by- og bygdehistorisk "dekning", dvs. forholdsvis lempelige dekningskrav. Det er følgelig ingen "dekningsmessig" grunn til at arbeidet med de lokalhistoriske hovedverk skal ebbe ut med det første.

De selges også i relativt høye antall, ikke minst de gårds- og slektshistoriske arbeidene. Når opplaget skal fastsettes er det vanlig, spesielt i mindre urbaniserte kommuner uten dominerende sentra, å ta utgangspunkt i dagens tall på husstander innenfor kommunegrensene. Det store flertall av "innfødte"

husstander vil erfaringsmessig kjøpe bøkene, som dessuten har et stort marked blant dem som har flyttet fra hjemkommunen. Det foregår også fremdeles et visst salg blant norsk-amerikanere i USA. For generell by- og bygdehistorie er salgstallene gjennomgående noe lavere, og distriktshistoriske arbeider selger sannsynligvis merkbart dårligere i forhold til den berørte folkemengden enn de strengt lokale.

PROFESJONALISERING OG KVALITET

Norske historikere har gjennom hele 1900-tallet beskjeftiget seg med lokalhistorie, og altså ikke bare "urban lokalhistorie" (kjøpstadshistorie), som jo er en anerkjent internasjonal disiplin, men også med "ikke-urban lokalhistorie", dvs. landsbygdssamfunnenes historie, bygdenes historie. Genren har mottatt avgjørende impulser fra framtrepende historikere som Oscar Albert Johnsen, Edvard Bull den eldre og Andreas Holmsen. Særlig sistnevnte har hatt en sterk posisjon innenfor norsk lokalhistorie, og var kanskje den som, gjennom sitt verk Eidsvoll Bygds historie,⁸ definitivt dokumenterte for hele det norske historikermiljø at bygdesamfunnet og gården var faglig fullverdige objekter for historieforskningen. En betydelig andel av dagens universitetslærere har da også på et eller annet tidspunkt arbeidet med et lokalhistorisk oppdrag av denne art. Men helt opp til i dag har bygdehistorien samtidig vært en tumleplass for amatører.

Det er en alminnelig oppfatning at innenfor hovedgenren bygdebøker og byhistorie har dagens arbeider gjennomgående høyere faglig kvalitet enn bøker utgitt tidligere, fram til og med tiårene nærmest etter siste krig.

Den høyere faglige kvaliteten har først og fremst sammenheng med den ytterligere profesjonalisering som har funnet sted for hovedgenrenes vedkommende de siste årtier. Full universitetsutdanning hadde i 1970 om lag 35% av de forfattere som da var i gang med by-, bygde- eller distriktshistoriske arbeider, omkring 1990 var den tilsvarende prosenten ca. 65. Fra 1970 til i dag er det derfor skjedd omtrent en fordobling når det gjelder profesjonalistenes andel av slike oppdrag, fra ca. 1/3 til ca. 2/3. Dersom vi hadde sett spesielt på byhistorie, ville vi temmelig sikkert funnet 100% profesjonell dekning, og det samme gjelder utvilsomt også distrikthistorie.

Profesjonaliseringen har langt på vei fordrevet amatørerne fra disse genrene. Det betyr likevel ikke at amatørerne er brakt til taushet. Tvert i mot kommer i dag langt flere til orde enn noen gang tidligere, takket være det store antallet lokalhistoriske periodika som årlig ser dagens lys, og den store produksjonen av "andre lokalhistoriske arbeider" som ble nevnt ovenfor.

Hva består den faglige kvalitetshevingen i når det gjelder bygde- og byhistorie? Det er trolig visse generelle trekk som kan observeres. Jeg vil sette opp tre kriterier som etter min oppfatning særlig kan skille den moderne, profesjonelle lokalhistoriker fra sin eldre ufaglærte kollega. De kan ses i sammenheng med framstillingenes forhold til

begrepene isolasjon og integrasjon, som definert ovenfor.

FORHOLDET TIL KILDENE

Det første kriteriet gjelder forholdet til kildene, og har relevans for så vel gårds-

og slektshistorie som generell lokalhistorie. Den profesjonelle har en kildekritisk skoloring som setter ham/henne i stand til å praktisere en gjennomgående sikrere omgang med kildene og som framfor alt muliggjør en mer aktiv holdning overfor kildene enn hos amatøreren. Den profesjonelle stiller sine egne spørsmål til kildene, mens amatøreren helst nøyer seg med passivt å referere dem; han/hun bringer dem videre til leserne så å si uberørt av historikerhånd.

Spesielt gir den profesjonelles kildekompetanse en bedre beherskelse av middelalder og tidlig nytid. En amatør får lite og intet ut av disse periodene i sammenligning med en kvalifisert historiker. Noe tilsvarende er det naturligvis også med de nyeste periodene, men ikke så markant; selv en amatør kan tross alt uten vanskelighet lese kilder fra de siste 150 år. Uten forkleinselse for noen vil jeg derfor mene at eldre tid i høyere grad krever spesialkompetanse enn den nyeste. Både skriften, språket og de realhistoriske forhold er mer fremmedartede i middelalderen enn i mellomkrigstiden.

TRADISJON OG FORNYELSE

Kriterium to gjelder historikerens innoverende evne, hans/hennes posisjonering i forhold til faglige tradisjoner på den ene siden og evne til fornyelse på den andre. Også dette kriteriet angår begge de nevnte hovedgenrer. Både den profesjonelle og amatøreren vil vanligvis tilhøre et miljø, men det dreier seg om prinsipielt forskjellige miljøtyper. "Lekmannsmiljøet" vil erfaringsmessig være opptatt av de tradisjonelle måter å gjøre ting på, og de forfattere som springer ut av dette miljøet vil, spesielt når det gjelder vel etablerte genrer, være relativt sterkt bundet av foreleggene,



Professor Andreas Holmsen (1906-1989) står ubestridt som norsk lokalhistorisk forsknings sentrale figur. Andre historikere hadde før ham gitt de lokalhistoriske hovedgenrene viktige faglige impulser, men Holmsens innflytelse nådde lenger. Hans innsats skjedde på flere felter: For det ene leverte han gjennom sitt mønsterdannende bygdebokverk om Eidsvoll et overbevisende eksempel på at bygd og gård var faglig interessante objekter for historiske studier, og at studiet av disse bosetningsenhetene var velegnede innfallsporter til generell norsk samfunnshistorie. For det andre utførte han en rekke grunnlagsstudier i norsk agrarhistorie, som på en rekke områder har gitt norsk lokalhistorisk forskning en sikrere basis. For det tredje var han i en årrekke redaktør av tidsskriftet Heimen, som er den norske ekvivalent til Fortid og Nutid, og utfoldet i dette tiden en meget energisk pedagogisk virksomhet i tidsskriftets spalter, både i form av artikler og – ikke minst – gjennom instruktive bokanmeldelser. For det fjerde og siste hadde han som universitetslærer en lang rekke studenter som han inspirerte til lokalhistoriske studier, og som i mange tilfeller senere har kommet til å utføre lokalhistoriske arbeider, der de har anvendt Andreas Holmsens teorier og metoder, slik de kjente dem både fra hans Eidsvolls-bøker og fra hans undervisning.

og ikke så lett kunne se at ting kan gjøres annerledes. Det trekker i samme retning at denne forfattertypen dessuten har dårlig beherskelse av kilde-materialet, og ikke er i stand til å overskue hvilke muligheter det byr på.

Den profesjonelle, på den annen side, kommer fra et miljø som skal være prinsipielt og konstant åpen for innovasjoner, enten de oppstår i miljøets midte eller kommer i form av impulser utenfra, fra andre historikere eller historikermiljøer, eller fra andre fag. Den profesjonelle bør derfor være i stand til, på en ganske annen måte enn amatøreren, å bringe nye faglige impulser inn i et fagområde som lokalhistorie. Det er heller ingen tvil om at de fleste innovasjoner innenfor de lokalhistoriske hovedgenrene skyldes nettopp profesjonelle; jeg kommer tilbake til det.

ISOLASJON ELLER INTEGRASJON

Kriterium nummer tre gjelder historikerens forhold til delene og helheten, og henspiller særlig på arbeidet med generell lokalhistorie. Stikkordene er isolasjon og integrasjon, som definert ovenfor. Den ikke-profesjonelle vil normalt bare se isolerte deler og ingen integrert helhet. Eller kanskje vi kan si at den ikke-profesjonelle nok intuitivt vil fornemme helhet, men hans overdrevne respekt for genre-tradisjonen og for kildematerialets føringer, tvinger ham/henne i retning av en fragmentert framstilling. I den tematiske bygde- eller byhistorien kommer vi hvert enkelt tema meget nær inn på livet, vi får nærhet og et vell av detaljer, men vi får ingen helhet. Det er tale om tematisk isolasjon.

Integrert lokalhistorie betinger for det første at historikeren gjør seg den tanke – som ikke skulle ligge særlig fjernt – at de ulike sidene av livet i lokalsamfunnet faktisk henger sammen, at tilværelsen, verken for individet eller kollektivet, består av innbyrdes isolerte sektorer, at tilværelsen, til tross for sitt mangfold, for en stor del kan oppfattes som primært styrt av noen få grunnleggende faktorer. For det andre må historikeren ha en overbevisning om at veien til en dypere forståelse av en historisk utvikling i lokalsamfunnet må gå gjennom innsyn nettopp i sammenhenger og fundamentale basisforhold, ofte skjult, for øvrig, eller i hvert fall mangelfullt erkjent, for den samtid de påvirker. Framstillingen bør ta sikte på å klarlegge disse sammenhengene for leserne, og det betinger i sin tur at historikeren har en framstillingsform som setter leserne i stand til å annamme budskapet.

Det er imidlertid ikke slik at profesjonelle historikere alltid skriver integrert lokalhistorie. Tvert i mot hører det heller til unntakene. En undersøkelse fra 1992 av hvordan en generell bygde- og distriktshistorie framstiller etterkrigstiden⁹ viser at bare et mindretall av de foreliggende arbeider kan karakteriseres som relativt vel integrerte. I det store flertall av bygdebøker og byhistorier har forfatterne enten ikke maktet å realisere sine syntetiserende ambisjoner, eller de har simpelthen ikke hatt slike ambisjoner. Man kan bemerke til dette at etterkrigshistorien, med sin nærhet og sin overveldende kilderikdom, kanskje byr på spesielle problemer for den forfatter som vil skrive en helhetlig framstilling. Særlig for en oppdragsforsker som arbeider innenfor forholdsvis stramme tidsrammer kan dette tenkes å ha betydning, men i så

fall ikke spesielt for etterkrigshistorikeren. Indisiene peker derfor i retning av at mangelen på syntese ikke skyldes perioden, men historikeren.

De fleste av dagens norske historikere som skriver bygde- eller byhistorie har likevel et positivt syn på syntese, som en etterstrebbelsesverdig kvalitet ved arbeidet, og en del bøker utkommet i det aller siste bidrar atskillig til å øke frekvensen av syntetiserende arbeider. Sannsynligvis vil det komme enda en god del slike arbeider i de nærmeste årene. På den annen side er det mulig at ideer knyttet til post-modernismen, vil redusere historikernes synteseambisjoner.

NYE TREKK I NORSK LOKALHISTORIE I DAG

Når det gjelder gårds- og slektshistorie er det et lett observerbart trekk at denne litteraturens fysiske omfang har økt betraktelig de siste par ti-årene. I bygder som fikk skrevet slike verk i mellomkrigstiden eller i tidlig etterkrigstid fikk ofte hele gårds- og slekts-historien plass i et bind. Når den samme bygda i dag vil ha et nytt slikt verk, fordi det gamle er utsolgt og heller ikke kjønes helt tilfredsstillende lenger, blir det ene mellomkrigsbindet ikke sjelden erstattet av fire-fem hver for seg like ruvende bøker. Mens noe eldre bøker brukte gjennomsnittlig 8-10 boksider pr. gårdsområde, ser man eksempler i dag på at forfattere bruker helt opptil 40-50 boksider for hvert gårdsområde. Her spiller det en viss rolle at illustrasjonsgraden er økt betraktelig. Det later til å være en norm for nyere arbeider innenfor alle lokalhistoriens hovedgenrer at hvert eneste oppslag i boken bør ha en illustrasjon, eventuelt et annet element som bryter hoved-

tekstens monotoni. Men det er andre grunner til omfangsøkningen som betyr mer.

Den viktigste årsaken til at slike bokverk eser opp er at det slektshistoriske stoffet nå vies mer systematisk oppmerksomhet enn det som var vanligere tidligere. Mens eldre bøker gjerne var sosialt selektive, og helst konsentrerte seg om bondefamiliene, er parolen nå at ingen skal diskrimineres. Dette betraktes som rimelig ut fra alminnelig likhetstenkning, og vil som regel være en forutsetning for å få politisk gjennomslag blant kommunens folkevalgte for offentlig finansiering av kostbare bygdebokprosjekter; mange kommunepolitikere kjenner de eldre bøkene og deres sosiale slagside, og vil naturligvis ikke være med på å bevilge midler til nye verk med tilsvarende tendens. Kravet i dag er derfor ideelt sett, og både av politiske og faglige grunner, at "alle" som har levd i bygda i det kildedekkende tidsrommet skal være nevnt i gårds- og slektshistorien, og helst plassert inn i sin slektssammenheng, et krav som ikke lå i eldre bygdebokmønstre. Samtidig er det blitt nokså vanlig å føre slike bøker helt fram til trykningstidspunktet, og spesielt i kommuner med sterk folketallsøkning i nyeste tid får derfor forfatteren et uhyre omfattende arbeid med det personalhistoriske stoffet.

I nær forbindelse med den økende vekten på personalhistorie står anvendelse av data-teknologi. Alle forfattere tar i dag edb i bruk i større eller mindre grad, og ikke så få av dem som skriver gårds- og slektshistorie benytter spesialprogrammer utviklet for nettopp slektsdelen av denne genren. Disse nye hjelpemidlene har sikkert gjort at mye av rutinearbeidet kan foregå raskere,

enklere og sikrere enn tidligere, men har samtidig ført med seg at forfatterens ambisjoner overfor det enorme personalhistoriske kildematerialet er blitt merkbart større, noe som i sin tur har ledet til betydelige arbeidsmessige og økonomiske konsekvenser.

En del forfattere legger nå større vekt på kvinne-aspektet i gårds- og slektshistorien enn det man finner i eldre arbeider. Til tross for at kildematerialet fokuserer mannen, prøver man å gjennomføre en sterkere grad av likestilling i framstillingen. Mye kan faktisk oppnås rett og slett ved språklig aktpågivenhet og typografiske virkemidler. Men det gjelder naturligvis først og fremst å innta en aktiv holdning overfor de muligheter kildematerialet tross alt gir til å studere kvinners liv.¹⁰

Med større vekt både på personal- og gårdshistorie blir resultatet at slike bokprosjekter i dag ikke bare blir mer omfangsrike enn tidligere, men også tar atskillig lengre tid. Når det samtidig er vanligst i dag at arbeidet utføres av historikere eller andre profesjonelle, som krever adekvat betaling, betyr det at dagens bokverker innebærer en helt annen økonomi enn tilsvarende prosjekter basert på eldre mønstre og gjennomført stort sett av gratisarbeidende amatører.

Gårds- og slektshistorie som genre er utviklet med tanke på det rurale samfunn, preget av gårdsbosetning og primærnæringer, og slett ikke for tettsteder og villastrøk. Likevel ser man stadig at det skrives "gårds- og slektshistorie" også for slike bosetningstyper, enda den enkelte villa eller det enkelte rekkehus naturligvis ikke har en historie på linje med en gård. En bolig er dessuten

oftest intet arbeidssted, slik en gård tradisjonelt er. Det som kan sies om en bolig, begrenser seg derfor til opplysninger om beboerne.

Man kan spørre seg om denne genren, med tiltagende urbanisering og alt som følger den, stadig skal beholde sin høye status innenfor norsk lokalhistorie. Kanskje tør man tro at kommuner som i dag har faglig gode, moderne og innholdsrike gårds- og slektshistoriske verker, nå har bekostet et slikt arbeid for siste gang. I så fall vil genren dø ut med økende landsdekning. Men det er under alle omstendigheter langt fram.

Innenfor generell lokalhistorie kan man se flere parallelle tendenser gjøre seg gjeldende. Et aktuelt begrep er her samtidshistorie. For ikke mange år siden var det atskillige historikere som ytret skepsis mot å skrive historie helt opp i samtiden. Denne skepsis var forankret i en forestilling om at historikeren var avhengig av et visst avstandsperspektiv, en kronologisk distanse, for å kunne observere og analysere et historisk tema. Skulle man føre historien helt opp til i dag, ville dette perspektivet bli for kort, ble det sagt.¹¹ I dag vil antagelig de færreste historikere vedkjenne seg slike synspunkter. Lokal samtidshistorie har i realiteten vært knesatt siden begynnelsen av 1980-tallet, og akkurat nå er aller nyeste tid en periode som får mer enn alminnelig oppmerksomhet. Da Norsk lokalhistorisk institutt i januar 1996 arrangerte et seminar spesielt beregnet på historikere som arbeider med etterkrigstidens lokalhistorie, møtte det representanter for omtrent 20 igangværende bygde- og byhistoriske prosjekter.

Et annet sentralt begrep er "historie nedenfra". På en måte kan man naturligvis si at norsk lokalhistorie alltid har praktisert prinsipper som langt på vei kan fortjene en slik betegnelse. Men alt er relativt, og mye av den eldre lokalhistorien framstår i dag som sosialt diskriminerende. Jeg tenker her særlig på gårds- og slektshistorien, men også på generell by- og bygdehistorie. På begge områder er det skjedd en demokratisering. Det viser seg i den generelle lokalhistorien gjennom endringer i emnevalg og synsvinkler, som har gjort at ikke bare de gode bønder vies oppmerksomhet. Demografiske temaer og synsvinkler har her stor betydning. Større vekt på kvinnehistorie trekker i samme retning. Det samme gjør den oppmerksomhet som nå rettes mot hverdagshistorie, materiell og immateriell folkekultur, en tendens som antagelig er den viktigste nyhet innenfor norsk lokalhistorie i de aller siste årene.

Riktignok kan man ikke si at hverdagshistorie er noe helt nytt innenfor norsk lokalhistorie. Tvert i mot har disse aspekter av fortiden alltid vært viet oppmerksomhet av en god del lokalhistoriske forfattere. Poenget er imidlertid at det tidligere var de såkalte amatørerne – folk som så å si ikke hadde bedre forstand – som tok opp slike temaer, og da på vanlig, isolerende vis. Nå er det de profesjonelle som kommer etter, og det betyr, skulle man tro, at hverdagshistorien på en ganske annen måte kan bli en integrert del av fortidsbildet. Det viser seg imidlertid at dette ikke alltid slår til.

Integrasjon av hverdagshistorien er riktignok en hovedsak for etnologen Alf Eggset i bøkene om Midtre Gauldal i Trøndelag fra ca.1660 til i dag.¹² Hans tobindsverk er gjennomsyret av etno-

logiske synsvinkler, og han sier selv i forordet til bind 2 at "Målet er å gi ei etnologisk framstilling av Midtre Gauldal fram til i dag". Dette viser seg i temavalg, i vinklingen av temaene, og i kildebruken, med stor vekt på tradisjonsmateriale og fotodokumentasjon. Flere andre etnologer har i de siste år utgitt bygdehistoriske verk som inkluderer hverdagshistorie mer enn det som har vært vanlig i historikernes bygdebøker opp til i dag, om enn ikke i samme grad som Alf Eggset.¹³

Historikerne Leonhard B. Jansen og Alfred Rynningen legger i sitt store verk om Valle i Setesdal på Agder¹⁴ meget stor vekt på hverdagshistorie og folkekultur. De har imidlertid ikke integrert dette stoffet i den periodiserende framstillingen av befolkningshistoriske, økonomiske og politiske forhold, men har laget et separat bind av hverdagshistorien og den folkelige kulturen.

Denne løsningen illustrerer problemet med å integrere relativt store mengder data om folkelige kulturytringer i en periodiserende framstilling. For så vidt er det generelt et problem å integrere store datamengder i slike framstillinger. Når det gjelder folkelig kultur kommer dessuten den ting til, at mange kulturtrekk viser stabilitet ut over den periodeinndeling som historikeren etablerer på annet grunnlag, for eksempel ut fra demografiske, økonomiske eller politiske forhold. Denne utakt mellom hverdagslivets strukturer og andre aspekter av historien fører med seg disposisjonsmessige problemer. Periodiseringen må nødvendigvis bygge på ett enkelt, fundamentalt kriterium eller på kronologisk sammenfall av et knippe viktige kriterier, og vil aldri passe for alle sider av tilværelsen eller historien.

Det vil derfor by på store framstillingsmessige utfordringer å flette det hele sammen til helhetlige bilder.

IMPULSER FRA TILGRESENDE FAG

De nye trekk innenfor norsk by- og bygdehistorie har opplagt sammenheng med den videreførte profesjonaliseringen. Men det er interessant å legge merke til at nyhetene introduseres ikke så mye av historikere som av etnologer og enkelte representanter for andre fag. Det ser vitterlig ut til at lokalhistorien fornyes utenfra og ikke innenfra. Noe tilsvarende er for så vidt skjedd minst en gang tidligere. Men den gang, i 1960-1970-årene, kom impulsene fra samfunnsvitere, i tråd med den innflytelse som samfunnsvitenskapene generelt øvet i de årene.¹⁵ I dag er det, like symptomatisk, tale om representanter for tilgrensende humanistiske fag.

Man må nesten spørre seg: Når kom det sist en vesentlig innovasjon til lokalhistorien fra historikerhold? Det fundamentale grunnlag for historikernes forhold til lokalhistorie, den definitive og overbevisende demonstrasjon av lokalhistoriens vitenskapelighet og av dens relevans for norsk historie og norske historikere, dette var etablert som faktum allerede i mellomkrigstiden. Må man derfor ikke si at alt som er skjedd siden Andreas Holmsens mønsterdannende verk har bestått bare i en konsolidering av stillingen, av mindre utbedringsarbeider?

Etter min oppfatning har i hvert fall bidragene fra representanter for andre fag – dem jeg har nevnt, og sikkert en del andre – bidratt i meget høy grad til at lokalhistorien i dag preges av en sterkere vitalitet enn på lenge, ja trolig ster-

kere enn noensinne. Det bidrar i høy grad til dette inntrykket at også historikerne av i dag er ganske forskjellige innbyrdes. Det er ingen enhetlig "skole" å finne. Det er framfor alt mangfoldighet som preger bildet. Det er mange vitenskapelige miljøer og en rekke humanistiske fag som ser lokalhistorie som et viktig arbeidsfelt.

LOKALHISTORIE SOM INVESTERING I KULTUR

Det er kommunene som bekoster de store verkene i norsk lokalhistorie, bygdebøkene og byhistoriene. Praktisk talt alle slike tiltak er i våre dager millionprosjekter. Tidlig i 1980-årene brukte kommunene samlet ca. 20 millioner kroner pr. år til dekning av forfatterlønninger og trykningsutgifter. Rundt 1990 var denne summen økt til omtrent 40 millioner kroner årlig. 16 Antagelig ligger tallet på samme nivå også i dag.

I den utstrekning man vil regne lokalhistorisk oppdragsforskning som genuin historieforskning – og det bør man gjøre i hvert fall i de ca. 65% av tilfellene hvor det som nevnt står fagfolk bak – må man si at en meget vesentlig del av de midler som det norske samfunnet totalt bruker på historieforskning, faktisk tilfaller lokalhistorikeren. Kommunene erkjenner i de fleste tilfeller at fellesskapet, det offentlige, har et ansvar for lokalhistorien, spesielt i forbindelse med store løft som bygdebøker og byhistoriske bokverk. Samtidig foregår det selvsagt også et utstrakt frivillig og ubetalt fritidsarbeid med lokalhistorie. Samlet sett er derfor dagens inntrykk at norsk lokalhistorisk virksomhet både kvantitativt og kvalitativt befinner seg på et høydepunkt.

Noter:

1. Ola Alsvik: Fagfelt og folkerørslse. Norsk lokalhistorie i det 20. århundre, Norsk lokalhistorisk institutt, Oslo 1994
2. Norsk lokalhistorisk litteratur 1946-1970, utg. av Universitetsbiblioteket i Oslo, 1976-1981. Norsk lokalhistorisk litteratur 1971-1990, utg. av d.s., 1993-1994.
3. Et relativt ekstremt eksempel er Lars E. Øyane: Gards- og ættesoge [= slektshistorie] for Luster kommune (1984-) som har engelsk undertittel, The Luster County Farm and Family History Book. Hvert bind har dessuten engelsk "Introduction". Lesere som ikke behersker norsk kan ved hjelp av denne veiledningen trolig finne fram i det slektshistoriske stoffet.
4. Einar Niemi og Harald Winge: Lokalhistorie som etterkrigshistorisk forskningsfelt, Etterkrigshistorisk Register 19, utg. av LOS-senteret, Bergen 1993, s.13-27.
5. Jfr. Einar Niemi: Norsk lokalhistorie på 1970- og 80-tallet - paradigmeskifte eller kontinuitet?, Heimen 4/1989 s.197.
6. Margit Løyland: Bygdebokdekninga i Noreg. Resultat frå NLI-prosjektet 1992, Heimen 4/1993, s.276-285.
7. Sst. s.276.
8. Verket består av to bind generell bygdehistorie, det første skrevet av Holmsen selv, det andre av Rolf Fladby og Edvard Bull den yngre; dertil tre bind gårds- og slektshistorie, det første også her skrevet av Holmsen, de to andre av Birger Kirkeby. Utg. Eidsvoll 1936-1959.
9. Niemi og Winge: Lokalhistorie (se note 4).
10. Anna Tranberg: Kjønn og språk i gårds- og slektshistoriene. Kvinnekår i det gamle samfunn ca 1500-1850, red. Anna Tranberg og Harald Winge, utg. av Norsk lokalhistorisk institutt 1985, s.23-41.
11. Niemi og Winge: Lokalhistorie (se note 4).
12. Alf Eggset: Fjerne tidsaldre, 1994, og Steg inn i nåtida, 1995 = bind 1 og 2 av Bygdehistorie for Midtre Gauldal.
13. Inger Jensen: Hvaler 1800-1940, 1993; Roy Høibo: Soga om Sand, 1993; Guro Nordby: Ullensaker 1940-1992, 1995; Arne Asphaug: Øygarden 1850-1885, 1992, og Øygarden 1885-1920, 1995. Den immaterielle folkekulturen eller mentalitetsteorien står svært sentralt hos Arne Bugge Amundsen: Borge 1500-1800 I-II, 1993. Han er spesielt opptatt av befolkningens "tankeverden og deres forhold seg imellom, deres tro og deres konflikter", som det heter i forordet til halvbind to.

Bibliotek i omstilling

"Kunnskapssamfunnet" er et politisk høystatusbegrep. Men hvordan sikre at både forskere og almenheten finner frem til relevant informasjon i dette samfunnet? Svaret er et nasjonalt elektronisk forskningsbibliotek og universitetsbibliotekene som læringssentre, etter forbilde fra Storbritannia.

Helge Salvesen, bibliotekdirektør og professor i historie ved Universitetet i Tromsø, Paul Stray, bibliotekog IT-direktør ved Norges landbrukshøgskole, og Leiv K. Sydnes, professor i kjemi og leder av bibliotekstyret ved Universitetet i Bergen, kommenterer stortingsmeldingen om biblioteker, arkiver og museer.

I desember i fjor la Kulturdepartementet (KD) frem stortingsmelding nr. 22 om "Kjelder til kunnskap og oppleving. Om arkiv, bibliotek og museum i ei IKT-tid og om bygningsmessige rammevilkår på kulturområdet". Et slående trekk ved denne meldingen er at de nærmere 400 universitets- og høyskolebibliotekene, som har ansvar for vitenskapelig og faglig litteratur og som har ca. 1600 medarbeidere med samlet budsjett på 682 millioner kroner i 1998, bare omtales perifert. I stedet har meldingen konsentrert seg om folkebibliotekene og Nasjonalbiblioteket, og bare overfladisk omtales det ideelle mål å få til et enhetlig bibliotektilbud i Norge.

Det er dessuten tvilsomt om fornyelse av det norske biblioteksystem, som forvalter budsjetter på ca. to milliarder kroner årlig, kan skje ved at det blir en del av en samhandlende sektor for arkiver, biblioteker og museer, som meldingen legger opp til. Selv om disse tre institusjonstypene har likhetstrekk, spiller bibliotekene en mye mer omfattende og aktiv rolle i dagligliv, utdanning og forskning enn museene og arkivene.

Forklaringen på meldingens skjeve beskrivelse er trolig enkel: Biblioteksektoren i Norge er delt mellom to departementer. Kulturdepartementet har ansvar for folkebibliotekene og Nasjonalbiblioteket, mens fag- og forskningsbibliotekene følger sine eierinstitusjoner, i hovedsak Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet. Denne organisatoriske arbeidsdelingen er likevel ingen unnskyldning for å gi Stortinget snever informasjon. Nettopp i en tid med store omstillinger innen informasjonsformidling er det avgjørende å se utfordringene i rett perspektiv. Vi ønsker å peke på noen utfordringer som krever handling på bred basis, hvis Norge ikke skal bli akterutseilt i en tid preget av informasjonsutveksling på digital form til en høy pris.

I Norden var det Danmark og Finland som tidligst satte i verk tiltak på nasjonalt nivå for å møte de nye utfordringene. I Danmark avsatte regjeringen i 1998 til sammen 200 millioner danske kroner over fem år til utviklingen av Danmarks elektroniske forskningsbibliotek. Tilsvarende har den finske regjering kanalisert 18 millioner finske mark (ca. 30 millioner norske kroner) til FinElib – Detfinske elektroniske biblioteket.

I Sverige bevilges det årlig ca. 15 millioner svenske kroner til oppbygging av SVEBIB – Sveriges elektroniske bibliotek. I Norge er det derimot hverken prosjekter eller planer for en tilsvarende nasjonal satsing. Hvilket høyere utdannelsessystem er det fremtidens fagbibliotek skal betjene? Noe av svaret vil vi naturligvis få når Mjøs-utvalget legger frem sin innstilling. Men allerede nå vet vi mye om hvilke utfordringer som står i kø.

Vi har i de senere år sett krietendenser ved våre egne utdannelse sinstitusjoner i form av ressurskriser. Reaksjonene har stort sett vært å evaluere og lage strategiplaner med basis i klassiske universitetsverdier. Det man ikke har sett like klart, er at krisen i større grad er en relevanskrise som krever omstilling til et utdannelses- og forskningsmarked mer preget av krav om gode resultater enn krav til demokratiske beslutninger og byråkratiske kontrollrutiner.

Dette henger nøye sammen med forandringene som høyere utdanning gjennomgår verden over. Fra å være forholdsvis isolerte institusjoner uten synderlig innblanding fra omgivelsene

er universitetene i ferd med å finne sin plass i et pulserende samfunn preget av konkurranse, mobilitet og internasjonalisering. Forskning og undervisning på høyt nivå er blitt en viktig økonomisk faktor, og innenfor en global kunnskaps-økonomi er høyere utdanning blitt en internasjonal sektor i sterk vekst.

I denne utviklingen er etablering av partnerskap mellom universiteter og kapital en klar tendens. Mens universitetene bidrar med faglig ekspertise og den "vitenskapelige innpakning" som kreves, sørger de øvrige partnerne for produksjonsfasiliteter, markedsføring og informasjonsteknologi.

"Vinneruniversitetene" i et slikt sosio-kulturelt og økonomisk paradigmeskifte vil være de institusjonene som vinner kampen om studentene ved å prioritere undervisningskvalitet målt ut fra eksamenresultater og ved å sikre de ferdige kandidater utfordrende og gode jobber. Dette stiller store krav til institusjonenes fagbiblioteker. For forskerne er det viktig at biblioteket kan bringe frem mest mulig relevant informasjon raskest mulig, uansett hvor i verden den finnes. Bibliotekenes grunnleggende utfordring i møtet med dagens og morgendagens informasjonssamfunn er å forene ansvaret for kunnskapsformidling i vitenskapelig og kulturhistorisk forstand med utvikling av effektive informasjonssystemer tilpasset arbeids- og studiemåtene som kommer i kjølvannet av informasjonsteknologien.

Bibliotekene må forberede seg på en radikal omstilling til digitale formidlingsmåter. Utviklingen av et virtuelt biblioteksystem vil imidlertid kreve spesielle omstillingsmidler fra myndighetene.

Tradisjonelt har forskningsbibliotekene bygd opp sine samlinger ut fra en aktuell bruksrettet dimensjon, men også for å fylle funksjonen som samfunnets arkiv-instans for alment tilgjengelig trykt materiale. De digitale hjelpemidlene åpner for en ny formidlingsmåte av vitenskapelig litteratur. I dag er det særlig fagtidsskrifter som kommer ut i

elektronisk form, men leksika og oppslagsverk på Internett er i sterk vekst. Ved de høyere utdannelseinstitusjonene som skal bli attraktive for studentene, må derfor opplæring i bruk av bibliotekbaserte vitenkilder integreres i fagstudiet.

For å styrke læringsmiljøet ved utdannelseinstitusjonene bør bibliotekene bli faglige service-enheter, engasjert i produksjon av digitale læremidler, i pedagogisk utviklingsarbeid og i referanse- og informasjonsarbeid i tråd med "learning centre"-idéen i Storbritannia.

Gjennom elektroniske søkeportaler og relevante kunnskapskilder skal denne enheten ivareta all informasjonsformidling til studenter og ansatte ved institusjonene og til samfunnet utenfor. Enheten skal også ha en "vi svarer på alt"-tjeneste.

Den grunnleggende idéen bak "learning centres" er å lære studentene å arbeide selvstendig. Da må biblioteket bli mer enn en lesesal der man også kan låne bøker. Foruten åpne litteratursamlinger bør digitale tjenester med arbeidsplasser utstyrt med datamaskiner og tilgang til fulltekstdatabaser samt digitalisert undervisningsmaterieell være tilgjengelige. Det bør være tilgang på elektronisk post og lokalt tilrettelagt undervisningsmateriale for alle studenter. I tillegg har læringscenteret en egen avdeling for produksjon av læremidler, bl.a. digitalisering av eldre papirbasert materiale og produksjon av studentarbeider (oppgaver og avhandlinger). Det vil også være muligheter i læringscenteret for at studie- og eksamensoppgaver kan utføres på en annen måte enn som skriftlige arbeider.

Et tredje element i læringscenteret er integreringen av utdannelseinstitusjonens kompetansemiljø innenfor læremiddelutvikling, fleksibel utdanning og etter- og videreutdanning.

I dette perspektivet er det viktig å se hele det norske biblioteksystemet som

en felles ressurs. Strategien må ikke være å ta utgangspunkt i det enkelte bibliotek og eierforholdet til dette, men i at brukerne har behov for å utnytte alle bibliotekressurser i Norge uten hindre. For å få til dette er fire forhold viktige å slå fast:

Realiseringen av "et norsk elektronisk forskningsbibliotek" krever en ekstraordinær nasjonal satsing.

Institusjoner med felles interesser må samarbeide og forhandle direkte med leverandører av digitale fulltekstdokumenter.

Det kreves en bevisst satsing på biblioteket som læringscenter ved universitetene og høyskolene.

Det haster å komme i gang, fordi Norge er på etterskudd!

De fleste av disse forholdene krever samarbeid mellom i første rekke universitets- og høyskolebibliotekene og Nasjonalbiblioteket.

Utviklingen av et virtuelt bibliotek vil være av avgjørende betydning for at norske forskningsmiljøer og høyere utdannelseinstitusjoner skal få tilfredsstillende tilgang på faglitteraturen som publiseres i økende tempo.

Dette er noen av de store utfordringene norsk bibliotekvesen står overfor, men i Stortingsmelding 22 står det svært lite om dette. Særlig ille er det at Nasjonalbibliotekets viktige rolle i utviklingen av fag- og forskningsbiblioteksektoren ikke er tilstrekkelig omtalt. Stortinget kan dermed forledes til å tro at alle utfordringer i biblioteksektoren løses ved å opprette et nytt statlig samordningsorgan for biblioteker, museer og arkiver.

Fag- og forskningsbibliotekene har intet der å gjøre, forhåpentlig heller ikke Nasjonalbiblioteket.

DIS-arrangement 2000-2001

NOVEMBER

- Tirsdag 21. Gjøvik. Gjøvik, kl 19.00. DIS-Oppland avholder medlemsmøte. Foredragsholder: Anne Minken. Tema: Anne Minken vil kåsere over sin hovedoppgave: "Innvandrere ved norske glassverk og etterkommerne deres. En undersøkelse av etnisk identitet". Hennes hovedoppgave omhandler bl.a. de lange reisene - en del artige opplysninger om konenes og barnas reiser, opplysninger fra glassblåsernes skifter om hvordan de monopoliserte yrket og beskyttet det for sønnene sine i flere generasjoner, deres hagebruk og matskikker, katolisismen i det strengt lutherske Norge, om overtro og ritualer i glasshytta. Det blir lagt ut en artikkel på vår hjemmeside av Anne Minken i god tid før møtet.
- Onsdag 22. Stavanger. Godalen videregående skole, Østre Ring 55, kl 18.30. DIS-Rogaland arrangerer medlemsmøte. Tema: DIStreff, nå også med klatring i slektstrær. DIStreff fadder for Rogaland Einar Iversen presenterer DIStreff som er DIS-Norges database som kan hjelpe deg å komme i kontakt med andre slektsgranskere som studerer slekter du er interessert i. Har du bidratt med data til DIStreff, kan du via internett også klatre i databasens mange slekts-trær

DESEMBER

- Tirsdag 5. Tønsberg. Tønsberg Bibliotek. DIS-Vestfold arrangerer julemøte. Foredragsholder: Kjell Ivar Anthonen. Tema: Julemøte, fengsels-kilder ved Kjell Ivar Anthonen. Vi samles til hyggelig julemøte i Tønsberg bibliotek med gløgg og pepperkaker. I tillegg til foredrag om fengsels-kilder blir det tid til generelt slektsprat. Ta med dine slektspapirer så får du hjelp i Vestfoldrommet.
- Tirsdag 5. Ikke avgjort ennå., kl 18.30. DIS-Vest-Agder arrangerer medlemsmøte. Tema: Internett. Vi skal se hva som er nytt på internett og se på hvordan nyhetsgruppene kan hjelpe oss.

- Torsdag 7. Oslo. Riksarkivets kantine, kl 18.00. DIS-Oslo/Akershus avholder medlemsmøte
- Torsdag 7. Trondheim. Rostenhallen ved City Syd, kl 18.30. DIS-Sør-Trøndelag arrangerer medlemsmøte. Kr. 20 for medlemmer, kr 30 for andre
- Torsdag 7. Bodø. Bodø bibliotek, kl 20.00. DIS-Salten slekthistorielag arrangerer medlemsmøte. Tema: Åpen medlemskveld
- Mandag 11. Tananger. Tananger Ungdomsskole, kl 18.30. DIS-Rogaland nettgruppe arrangerer møte
- Mandag 11. Haugesund. Havnaberg Eldresenter, kl 19.00. DIS-Haugaland arrangerer medlemsmøte
- Mandag 11. Porsgrunn. Osebakken videregående skole, kl 19.00. DIS-Telemark arrangerer medlemsmøte
- Onsdag 13. Stavanger. Statsarkivet i Stavanger, Bergelandsg. 30, kl 18.30. DIS-Rogaland arrangerer medlemsmøte. Tema: Demonstrasjon av slektsprogrammet Family Tree Maker (FTM). Martin Berakvam og Kurt Selland fra FTM brukergruppen presenterer slektsprogrammet som er solgt i mer enn en million eksemplarer.
- Lørdag 16. Skjeberg. Skjebergsetten bibliotek, kl 11.00. DIS-Østfold arrangerer medlemsmøte. Foredragsholder: Alf Christophersen. Tema: Nytt om DIStreff.
- Onsdag 20. Bergen. Støpeskjeen, Fabrikkgaten 6, kl 19.00. DIS-Hordaland avholder Slektsgranskertreff

JANUAR

- Torsdag 4. Trondheim. Rostenhallen ved City Syd. DIS-Sør-Trøndelag arrangerer medlemsmøte. Kr. 20 for medlemmer, kr 30 for andre. Tema: Slekstema: Hva finner vi i skiftene? Datatema: Billedmateriale fra by og bygd v/ Fjellanger Widerøe
- Mandag 8. Tananger. Tananger Ungdomsskole, kl 18.30. DIS-Rogaland nettbrukergruppe avholder møte
- Lørdag 13. Skjeberg. Skjebergsetten bibliotek, kl 11.00. DIS-Østfold arrangerer medlemsmøte

- Tirsdag 16. Lillehammer. Lillehammer, kl 19.00. DIS-Oppland avholder medlemsmøte. Tema: Hvordan lage sine egne hjemmesider
- Onsdag 24. Sandnes. Sandnes Bibliotek, Mauritz Kartevolds Plass, kl 17.30. DIS-Rogaland arrangerer medlemsmøte (merk tiden!) Foredragsholder: Anne Liv Fløysand. Tema: Anne Liv Fløysand vil orientere om bibliotekets tilbud til slektsgranskere

FEBRUAR

- Lørdag 10. Skjeberg. Skjebergsetten bibliotek. DIS-Østfold arrangerer medlemsmøte
- Mandag 12. Tananger. Tananger Ungdomsskole, kl 18.30. DIS-Rogaland nettbrukergruppe avholder møte
- Lørdag 24. Lillehammer. Lillehammer, kl 19.00. DIS-Oppland arrangerer tentativt årsmøte. Tema: Årsmøte også med eget tema. Nærmere informasjon kommer.
- Onsdag 28. Stavanger. Statsarkivet i Stavanger, Bergelandsg. 30, kl 19.00. DIS-Rogaland avholder årsmøte. Tema: Etter årsmøtet vil Otto Jørgensen presentere siste versjon av det meget populære slektsprogrammet Brother's Keeper. Otto Jørgensen er en meget kjent og aktiv bruker av dette programmet som også svært mange av foreningens medlemmer benytter seg av

MARS

- Lørdag 10. Skjeberg. Skjebergsetten bibliotek, kl 11.00. DIS-Østfold arrangerer medlemsmøte
- Tirsdag 20. Gjøvik. Gjøvik, kl 19.00. DIS-Oppland arrangerer tentativt medlemsmøte. Tema: Billedbehandling

APRIL

- Lørdag 21. Skjeberg. Skjebergsetten bibliotek, kl 11.00. DIS-Østfold arrangerer medlemsmøte

MAI

- Tirsdag 15. Ubestemt, kl 19.00. DIS-Oppland arrangerer medlemsmøte

NYE BØKER

HANDBOK I HISTORIELAGSARBEID

Handbok i historielagsarbeid / redigert av Ivar G. Braaten, Birger Lindanger, Egil Nysæter ; billedredaktør Ragnar H. Albertsen. – Trondheim, Landslaget for lokalhistorie, 1999. – 240 s. : ill. – (Skrifter frå Landslaget for lokalhistorie ; nr.11). – ISBN 82-995205-0-9. Denne håndboken for drift av historielag vil nok dekke et behov mange av "Tordenskjolds soldater" har følt for et hjelpemiddel i det daglige arbeidet. Hoveddelen av boka tar for seg det praktiske lagsarbeidet, som organisering og økonomi, men også mer utadrettete aktiviteter som informasjonsvirksomhet og kulturvern. Forfatterne, som er hentet fra museum, arkiv og aktivt lokalhistoriearbeid, har tydelig hatt et solid erfaringsmateriale å bygge på under utarbeidelsen av boka. Boka innledes også med en grei innføring i lokalhistorie som fag og aktivitetsområde.

Sett gjennom DIS-Norges briller er det likevel noen spørsmål som melder seg under lesingen av boka. Dette er en beskrivelse av hvordan man har drevet historielag i Norge de siste 50 årene – og vel så det. Hvordan skal historielagene drives i årene framover? Bruken av IKT både til praktisk lagsarbeid, aktiv informasjon og ikke minst i forbindelse med kilderegistrering får lite oppmerksomhet. Bruken av internett og egne hjemmesider er viet bare 10 linjer i kapitlet om informasjonsvirksomhet, enda dette er en flott mulighet for lokale historielag å nå utenom "menigheten" med informasjon og det vell av kunnskap laget sitter med. Registrering, innsamling og bevaring av kildemateriale får bred omtale, men det legges lite vekt på nye teknikker som digitalisering og webpublisering, selv om standarder og aktuell programvare for kilderegistrering for arkiv- og museumssektoren er nevnt.

Lokalhistorie omfatter selvfølgelig uendelig mye mer enn slektsforskning, som må regnes mer som et av hjelpemidlene til lokalhistoriefaget. Men realiteten er at for svært mange er det interessen for slektsforskningen som

åpner veien inn til lokalhistorie og riks- historie. Hva finner vi om slektsforskning i håndboka? Ikke noe eget kapittel, men korte innslag enkelte steder – og gjerne med henvisning til DIS-Norge. Et aktivt historielag med en bevisst holdning til rekruttering og økt aktivitetsnivå kunne med fordel bruke slektsforskning som et virkemiddel for å nå nye medlemmer og skape bredere interesse for lokalhistorien.

Bildematerialet er omfattende og forteller mye om virksomheten rundt i historielagene, men virker til tider litt gammelmodige, uten å være patinert av alder. Ved siden av de rene illustrasjonsfotoene fungerer bildene bra som historiske kilder, men kan kanskje gi et litt ensidig bilde av historielagsaktiviteter. Bildet av slektsgruppa i Trøgstad på s.198 er for eksempel med på å forsterke myten om at slektshistorie er noe gamle menn holder på med.

Boka sier lite om målgruppene for historielagsarbeid – en utfordring som ingen historielag kan la være å ta fatt i, er skoleelevers behov for tilgang til kunnskap om lokalsamfunnet. Den nye læreplanen L97 vektlegger lokalhistorie, og her bør historielagene kjenne sin besøkelsestid.

Men alt i alt vil boka gjøre god nytte som håndbok i det daglige, praktiske arbeidet i historielagene rundt i Norge, og utvikling og økt aktivitet i lagene kan ikke eksistere uten nettopp det arbeidet "Tordenskjolds soldater" gjør.

ToMo

SLEKTSTREET: FAMILIENS MINNEBOK

Slektsstreet : familiens minnebok. – Oslo : Damm, 2000. – 57 s. : ill. – ISBN 82-512-0596-4

Ved første øyekast er dette en vakker liten minnebok for barn, med plass til å føre inn de mest elementære opplysninger om den nærmeste familie. Litt overraskende er det derfor å se at utgangspunktet er kjernefamilien på mor,

far og tre barn, svært skjematisk satt opp. Sidene er bestrødd med idylliske små bilder, mest fra Victoriatiden, men også ispedd litt Barbie og bamser.

Dette er ikke en bok for den som driver slektsforskning. Den er ikke en gang egnet som gave til den oppvoksende slekt for å vekke interessen for hobbyen – med mindre poden har glede av å fylle inn opplysninger om sin mor av typen: den første kjæresten, eller hvordan farfar fridde, eller klarer å klemme inn farmors minner om foreldrene i et felt på 3 x 4 cm. Gi heller poden en pc.

Nok en bok i "sukkertøyserien" til det engelske forlaget Dorling Kindersley.

ToMo

GARD OG SLEKT I FRÆNA

Jeg har i 3 år arbeidet med Gard og slekt i Fræna, som blir bokens tittel. Alt arbeidet er lagt opp av privat initiativ og jeg er selv utgiver. Boken omhandler gardene Holen, Nøsen, Nøsavik, Ukkelberg, Kolberg og Lindset i Fræna. Men samtidig kommer en bort i de fleste av gardene i Fræna da jeg følger etterslekta til brukere som har vært innom fra 15-1600 tallet og frem til i dag.

Så om du leter etter en av dine forfedre i Fræna, kan denne boken være til stor nytte, du kan også her finne lede-tråder for videre leting etter slekter. Boken vil ha mellom 250-300 eldre bilder, antall sider blir ca. 650.

Utgivelsestidspunkt er satt til februar/mars 2001. Muligheter for bestilling av boka anh-hel@online.no (da jeg nå er i innspurten av bokearbeidet med stort arbeidspress kan jeg ikke svare på spørsmål om slekter som står i boken)

Med vennlig hilsen
Anne Holen Helseth

På jakt etter slekten Stærk

Å vokse opp med etternavnet "Stærk", medførte en del forsøk på å være morsom på mine vegne. Det prellert imidlertid alltid av som vann på gåsa. Jeg følte heller en viss stolthet over å ha et navn som var såpass sjeldent. Ja, lenge trodde jeg at vår slekt var den eneste med dette navnet. Men det var nok ikke tilfelle.

I 1958 fikk min onkel et brev fra Andreas Hansen Stærk i Finnmark med spørsmål om de var i slekt med hverandre. Min far tok på seg oppgaven med å undersøke saken. Etter korrespondanse med statsarkivene i Trondheim og Tromsø, og riksarkivet i Helsingfors, fikk han kartlagt slekten Stærk i Finnmark et par generasjoner bakover. Han kom også over et samisk eventyr om "Familien Stærk". Eventyret slutter slik:

Gutten ble navnkunnig for sin styrke. Fra ham kommer familien "Stærk", men ingen av hans etterkommere har noen sinne nådd stamfaren i legemskrefter.

En artig historie, men det var nok ikke vi som var omtalt. Stærk i Moss og Kragerø, og Stærk i Finnmark, så ikke ut til å ha noen forbindelse med hverandre.

Men nysgjerrigheten hos min far var tent. Min farfar hadde riktignok snakket om at slekten stammet fra Skottland. Men enhver som har drevet litt med slektsforskning, vet at det er mange antagelser og historier som er ute og går om de foregående generasjoner. Min far er imidlertid ikke den som godtar antagelser og rykter. Han må ha det dokumentert. Dermed satte han i gang med å skrive brev. Til nære slektninger. Til fjerne slektninger. Til arkiver i inn- og utland. Han engasjerte andre slektsforskere som tok seg av konkrete oppgaver. Tiden gikk gjerne en del over midnatt før dagens innsats tok slutt. Til tross for sitt handicap (han fikk polio i 1951), greide han både sitt vanlige arbeid, diverse ekstraarbeid og sitt

forskerarbeid med å granske slekten Stærk. Samtidig begynte min far å samle på alle opplysninger om slekten. Våre barnetegninger ble vel forvart i slektsarkivet. Det samme ble avisutklipp av vår seksmenning(!) Svein Erik Stiansen som var skøytestjerne på 60-tallet. Dåpsattester til tippoldeforeldre og grandtanter fikk han også tak i. Skifterapporter ble kopiert og tydet. Jeg lo den gang, men er svært takknemlig i dag. Nå teller slektsarkivet (om Stærk) 25 arkivbokser.

Bit for bit ble puslespillet lagt. Eller vi får heller si: puslespillene. For hver generasjon vi går bakover, blir det et nytt puslespill i tillegg å legge. Min farmors far kom fra Finland, og så måtte den slekten kartlegges. Min farmors mor var født Schröder, osv. Men mest tid ble brukt på å følge sporene til slektsnavnet Stærk bakover i tid. Og de sporene førte ham til Kongsberg Sølvverk - og derfra igjen til de tyske gruvearbeiderne som kom hit i 1624. Men det er meget vanskelig å få tak i eksakte opplysninger om forfedre i det gamle Kongsberg. Ikke alle skifteprotokoller fra den tiden er blitt tatt vare på. Kirkebøker er slitt. Mødrenes navn er ikke alltid nevnt i kirkeboka. Dokumentert må vi ta utgangspunkt i Christen Hansen Sterch, døpt 30. mars 1719 i Kongsberg kirke. De videre navnene og rekkefølgen i slektsleddene fra 1719 til 1624, kan ikke sikkert dokumenteres. Og det lar seg kanskje heller aldri dokumenteres. Men uoffisielt – som en god familiehistorie – sier vi at vi kommer fra Anthonius Starch (eller

Sterche?), som kom til Kongsberg i 1624. Uansett er det en god følelse å vite hvor slektsnavnet kommer fra – iallfall på norsk jord.

Faste slektsnavn i Norge ble først vanlig i de høyere samfunnslagene. Almuens folk hadde jo ikke slike skikker. Men noen av de første av mer "vanlige" (hvis vi kan bruke et slikt uttrykk) folk som begynte med etternavn, var innvandrere, som for eksempel de tyske gruvearbeiderne som kom til Kongsberg. I boken om Kongsberg Sølvverk skriver Kristian Moen: Fra disse innvandrede tyske bergfolk stammer mange familier på Kongsberg og andre steder i Norge, og mange av dem har bevart sine tyske familienavn. Jeg skal derfor ikke legge skjul på en viss stolthet over at vi har hatt det samme familienavnet i slekten siden 1719/1624. Og den stoltheten styrkes i grunnen ved at det er en gruvearbeider- og siden sjøfartsslekt som har båret navnet.

Jeg husker at det i et tidligere nummer av "Slekt og Data" ble uttrykt et ønske om at det burde forskes mer på gamle gruvearbeiderslekter. Jeg er derfor glad for at min far og jeg i fjor kunne gi ut vårt lille bidrag: "Slekten Stærk gjennom 280 år". For å omskrive hva månefarer Armstrong sa: "Et lite skritt for menneskeheten, men et stort skritt for vår slekt." I den store sammenheng er det ikke så mye, men det har krevd mye arbeid å skaffe fram opplysningene. Og alle opplysninger er dokumentert, så langt det lar seg gjøre. I heftet har vi så langt vi har vært i stand til, kartlagt alle



Dagfinn Stærk
dastark@halden.net

etterkommere etter Christen Hansen Sterch. Totalt, med inngiftede, blir det 472 etterkommere. Men ennå er det mange grener som ikke er kartlagt godt nok.

Slektsnavnet "Stærk" har blitt – og blir – skrevet på litt forskjellige måter. I vår slekt har jeg notert følgende varianter: Staerk / Stark / Sterch / Sterk-Hansen / Stærk / Stärk / Stärk-Johansen. Men slik mitt eget navn skrives, "Stærk", er den mest brukte.

Det er naturlig at vi har stanset litt ekstra opp når vi har hørt eller lest om noen med navnet Stærk (eller beslektede skrivemåter). I sin utrettelige leting etter noen som hørte til slekten Stærk, kom min far også over en rekke andre som hadde omtrent samme navnet, men som etter hvert viste seg ikke å tilhøre vår slekt. Det er nesten like interessant å kartlegge hvem vi ikke er i slekt med som hvem vi faktisk er i slekt med.

- I Danmark kom vi i kontakt med en familie hvis opphavsmann var Peder Stærk. Sitt etternavn hadde han fått pga. sin store lengde og styrke.
- Fra Sverige kom Jonas Nilsson Stark/Stärk/Stärch (varierende skrivemåter) til Trøndelag i 1840. Det gikk mange historier om hans kjempekrefter.
- I Finland nevnes bl.a. Henrik Starch som ca. år 1500 stjal penger og sølvskjeer fra Västerunga kirke i Nyköping. Men heldigvis ser ikke vi ut til å være i slekt!
- Nathalie Sterk har vi hatt kontakt med, men hun kom fra Ungarn.
- Violette Sterk kom fra Nederland.
- I Tyskland finnes naturlig nok mange med navnet Starch/Staerk/Stärk/Stärke og lignende, men det er umulig(?) å finne fram til noe slektskap med noen av disse.
- Til Røros kom også tyske gruvedarbeidere. Fra 1748 nevnes bl.a. murermeister Andreas Stærk. Men vi har ikke kunnet påvise noen slektskap mellom ham og Stærk på Kongsberg.
- I Mandal var Christian Sterck fogd fra 1620. Men vi vet ikke så mye om den slekten.

En del slektninger har gjennom årene utvandret. Noen til USA, andre til England og Danmark. For noen av disse stilnet kontakten med slekten i gamlandet av seg selv uten at det var noen spesielle grunner til det. Men for min grandtante Maren Magdalene Stærk (f. 30.10.1872) virker det som om det

var andre ting som lå bak. Hennes søster Inga (f. 17.01.1865) og mannen Andreas Peter Salvesen (f. 08.10.1839, for øvrig fetter av sin kones far) var knyttet til sjømannskirken i Blyth, England. Da Inga ble alvorlig syk, kom Karen over for å ta seg av barna. Men etterpå forble hun i England. Og av en eller annen grunn ble ikke kontakten mellom henne og familien i Norge opprettholdt. Etterkommerne fikk inntrykk av at man helst ikke skulle snakke om tanten i England. Forbindelsen ble brutt, uvisst av hvilken grunn.

Mange år senere forsøkte så min far å kartlegge også denne grenen av slekten, noe som viste seg meget vanskelig. Han skrev til sjømannskirker, det norske konsulat, den britiske ambassade, postkontor og folkeregister. Men ingen av disse kunne gi ham tilstrekkelig hjelp. Han antok imidlertid at tanten, hvis hun ennå levde, samt etterkommere bodde i Hull. Hans siste forsøk var derfor å sette inn en liten rubrikkannonse (10 millimeter!) i en av byens aviser for å etterlyse dem. Stor var derfor gleden da han fikk kontakt med sin fetter og kusine. De visste nok at de hadde familie i Norge, men hadde ingen informasjon om dem. Men kontakten ble nå gjenopprettet, og dette ble starten på gjensidige besøk til Norge og England. Og nå, 30 år etter, holdes kontakten fortsatt ved like. For vår egen del vil en del av sommerens ferietur bli lagt nettopp til Hull for å besøke tremenninger og min fars fetter. Og mine barn vil få anledning til å bli kjent med sine firmenninger. Så ingen må si at slektsforskning ikke kan være nyttig!

Det er ikke til å nekte for at vår fars slektsforskning førte til en rekke morsomme kommentarer fra oss andre

i vår oppvekst. Å forsøke å spore opp støvete oldinger fra 1700-tallet og fem- og seksmenninger, er ikke det mest spennende for en tenårings. Men i voksen alder kom interessen langsomt også hos meg. Nå er det jeg som brevveksler med femmenninger i både inn- og utland. Og det er mine barn som rister oppgitt på sine hoder – slik mine søsken og jeg gjorde det for en generasjon siden.

Interessen for slektsforskning kom omtrent samtidig med at jeg fikk meg egen PC. Jeg kom over programmet Brother's Keeper og ble tent på tanken om å kombinere slekt og data. Etter hvert økte interessen, så vel for min egen som for min kones slekt – og også for slektene til min kones familie! Alt ble puttet inn i databasen. Og ut kom oversiktlige lister over familie og slekt – til stor glede for så vel undertegnede som min far som hadde arbeidet med dette i mange år. Og sammen skrev vi hver våre avsnitt i et hefte som skulle gi et bilde av slekten Stærk gjennom mer enn 280 år. En gang – når det har gått en del år – håper jeg at iallfall ett av mine barn kan sette såpass stor pris på dette at han eller hun tar over slektsarkivet, fortsetter å oppdatere slektens utvikling – og kanskje finner fram til flere fjerne slektninger i inn- og utland.

NOEN TREKK FRA SLEKTENS HISTORIE

Da gjeterguttene Jacob Christoffersen Grosvold og Helge Verp i begynnelsen av 1623 hadde funnet sølv i Sandsvør, utenfor nåværende Kongsberg, førte det til stor glede for kong Christian 4. Han tok herlighetene i besittelse "ifølge den høyhet og rettighet som av Guds den allmektiges nådigste velsignelse etter loven tilkommer Oss og

Kronens." Det ble etter hvert en stor produksjon i gruvene ved Kongsberg. I 1769 var Kongsberg vokst til å bli landets nest største by.

Men da man skulle begynne med gruve-driften, oppsto en stor mangel på fagarbeidere. Kongen sendte derfor sin kammersekretær, Friderich Günther, til hertugen av Braunschweig med spørsmål og ønske om å overlate ham 30 mann. Disse kom fra Halberstadt i 1624. En av de som kom, var Anthonius Starch fra Harz. Han arbeidet som Hauer i Kongsberg gruve. Han reiste til Tyskland igjen i 1625, men kom så tilbake 1628. Anthonius arbeidet som understiger i forskjellige gruver og ble overstiger i Hannibalgruven i 1657.

Anthonius Starch d.y., muligens en sønn av ovennevnte, ble født i 1632. Han arbeidet i forskjellige gruver og ble til sist overstiger i 1657. Hans sønner var muligens:

- Philip Stärch, Junge i Segen Gottes gruve og ved Pukkverket.
- Erland Stärch, f. 1673. I 1696 står han nevnt som understiger i Gottes Hülfe gruve.
- Jacob Stärch, f. 1673, Junge i Kongens gruve.

Videre vet vi om en Jörgen Starche som innvandret fra Tyskland til Kongsberg i 1629, men døde allerede i 1630 pga. pest.

Fra (antagelig) 1624 hadde slekten vært knyttet til sølverket på Kongsberg. I 1805 ble imidlertid nesten all gruve-drift stanset. (Siden ble driften tatt opp igjen i 1815 og fortsatte med vekslende produksjon fram til 1957.) Staten følte da et visst ansvar for de mange som nå mistet sitt arbeid og sin inntekt. Ugifte

arbeidere under 50 år fikk ett års lønn til reisepenger for å søke annet arbeid. Denne støtten fikk man imidlertid ikke utbetalt før de kunne bevise at de hadde skaffet seg et slikt arbeid.

To av de som dermed dro ut fra Kongsberg, var Hans og Engebret Hansen Stærk. Engebret (min tip-tip-oldefar, døpt 02.04.1785) dro til Kragerø og slo seg ned der som kjøpmann. Han ble gift med Karen Maria Ulrichsdatter Scheie i 1808. Lenge gjorde Engebret det godt i Kragerø. Men da han i 1824 døde 39 år gammel av "brystsye", ble det holdt et offentlig skifte hvor boets aktiva og passiva ble lagt fram. Det viste seg at boet hadde stor gjeld, og man ønsket å realisere eiendelene snarest mulig. Av skifteprotokollen (som ble transkribert i 1977), kommer det fram hva Engebret Hansen Stærk eide da han døde. Protokollen begynner slik:

"Aar 1824 den 12te Marts infandt Byefoged Hiort sig udi afdøde Købmand Engbret Stærks Huus her i Byen for at afholde en Lovelig Registrerings og Wurderings forretning til paa følgende Skifte og Deeling mellem Enken Karen Maria Stærk fød Ulrichsdatter, Arvinger og Kreditorer."

Enken Karen Maria måtte møte i skifteretten med en "Laugverge". Deres barn ble oppgitt til å være: 1) Ældste Søn Uldrich Stærk 16 Aar gl. 2) Anden Søn Hans Christian Stærk 10 Aar gl. 3) Ældste Datter Maren Christine Stærk 13 Aar gl. 4) Anden Do Anne Elisabeth Stærk 8 Aar gl. Som verge for barna, møtte deres onkel, "Snedkermester Hans Stærk". Til slutt møtte avdødes mor, også henne med "Laugverge".

Boets aktiva bestod av 144 poster, som til sammen beløp seg til en verdi av 1.344 Spesiedaler, 2 Mark og 5 Skilling. Passiva bestod av 39 fordringer på til sammen 2.235 Spesiedaler, 2 Mark og 5 Skilling. Det var altså en underdekning i boet på 891 Spesiedaler.

Om boet var fallitt på forhånd, ble det ikke bedre når verdiene skulle forsøkes realisert. Huset var assurert for 800 Spesiedaler. I tillegg kom selve tomten. Men ved auksjon fikk man bare 700 Spesiedaler for det. Enda verre var det med båten (dels kalt Sluppen og dels Jagten) Napoleon. Den ble først oppgitt til å ha en samlet verdi av 400 Spesiedaler. Men mens skiftet foregikk, forliste båten på vei til Randers i Danmark. Noe ble berget, men man fikk bare 56 Spesiedaler brutto ut av dette til boet.

Det kan være interessant å se nærmere på noe av løsøret som på auksjon ble solgt for til sammen 427 Spesiedaler. Her tas med noen eksempler, slik de er nummerert i skifteprotokollen (i parentes er tatt med anslått verdi i: Spesiedaler – Mark – Skilling):

Skiftet, som ble begynt 12. mars 1824, ble avsluttet 30. september. Som nevnt fikk ikke alle fordringshavere dekket sitt tilgodehavende. Men enda verre var det vel for enken og hennes barn som mistet alt de hadde.

Broren til Engebret, Hans Hansen Sterck (f. 24.10.1792), slo seg også ned i Kragerø til slutt, men først etter et opphold i København. Siden han bare var 13 år gammel, kom han inn under en ordning hvor slike fikk tilbud om å dra bl.a. til København for å få seg en utdannelse. Til dette fikk de 1 års lønn

I DAGLIGSTUEN

2. Et Sengestæd med fiolet Ziots Omhæng og Fryndser	10 - 0 - 0
3. En Overdyne med Blaae Strikete Olmerdugs Vaar og Fjærfyld	8 - 0 - 0
9. Et Læret Pudevaar	1 - 0 - 0
12. Et 8 dags Stueuhr i brun Kashe	15 - 0 - 0

I KAMMERET

18. 4 Stk hvide Oretræs Stole med striket Betræk	2 - 0 - 0
22. Et Fag Gardiner	0 - 2 - 12

I KRAMBODEN

26. Et Set dombjelder	1 - 2 - 12
31. En Smørvægt med Ballance	1 - 0 - 0
36. En Stegevender med Pande	0 - 4 - 0

I KJØKKENET

44. 16 Stk Steentallerkener	0 - 4 - 0
46. En Vaskevandsbolle med Mugge	0 - 1 - 0
56. En Mæssin Suppekjedel	1 - 2 - 12
61. 2de Grydekroger	0 - 0 - 12

PAA LOFTET

68. En Meelbøle	0 - 2 - 12
69. En Sopha uden Stopping	1 - 2 - 12

I BRYGGERHUUSET

74. En Bagstetakke	0 - 4 - 0
81. Et Pr Lagen	1 - 0 - 0

PAA SALEN

100. Et Oretræss Spillebord	3 - 0 - 0
106. To dusin Vinglas	2 - 0 - 0
109. 6 Stk Sølvspiseskeer	10 - 0 - 0

I FÆHUUSET

119. En Koe sort og Hvid Løkkeros	12 - 0 - 0
121. Gjødse for	5 - 0 - 0

NÅR DET GJELDER KRAVENE

I BOET, SKAL HER BARE TAS MED TO POSTER:

Snedker Hans Stærk for Ligkisten til den Afdøde	7 - 0 - 0
Kauptain Bolck for Begravelsesomkostninge som han har	
Forstraekt Boet	23 - 0 - 0

og 6 rd. til nødvendige klær og reise-penger . Så mange som 305 unge gutter dro fra Kongsberg til København for å gå i lære hos ulike håndverkere .

Da broren Engebretth døde i 1824, var det snekkeren Hans som laget kisten. Det er mulig han fikk opplæring i snekkerfaget i København, men læregutter i snekkerfaget blir ikke nevnt blant de mest alminnelige gruppene. Dessuten vet vi at mange av læreguttene sluttet i læren før tiden. Det var nok ikke enkelt å komme som en ung gutt til det fremmede København.

Det er oppbevart i slekten en regnebok som Hans Hansen Sterck brukte under sitt opphold i København. Boken, som ble trykt i 1798, ble tydeligvis senere brukt av hans sønner Engebretth og Ole Hansen Stærk.

Hvordan slekten Stærk kom til Danmark. Inger Karine Salvesdatter (hennes mor var født Stærk) ble født i Kragerø 28.08.1841. I 1864 giftet hun seg med Jens Michael Johansen fra Bornholm i Danmark. De første 14 årene bodde de i Kragerø, men i 1878 bestemte de seg så for å utvandre til USA. På veien dit ville Jens Michael først innom Bornholm for å hente noen papirer og ta avskjed med sin familie. Inger Karine dro så etter ham alene sammen med deres 3 barn, hvorav den minste bare var 1 1/2 år gammel.

Men underveis til Bornholm kom de opp i et skikkelig uvær. Da Inger Karine var kommet vel på land i Bornholm, erklærte hun at hun for sin del iallfall ikke ville reise noe lenger. Derfor bosatte de seg på Bornholm! Og fortsatt bor det derfor grener av Stærk-slekten i Danmark.

Inga Stærk – kokke for Edvard Munch
I 1909 kom maleren Edvard Munch til Kragerø for å male. Som kokke til seg selv og sitt følge, ansatte han Inga Frederikke Stærk (f. 02.11.1860 – en tremenning av min oldefar), enke etter seilskutekaptein P. Theodor Johnsen. Inga Stærk var vel kjent for å lage god mat, og hun hadde god erfaring i å stelle i stand til store selskaper. Før hun giftet seg, var hun så avholdt av en av de familiene hun ofte hjalp til hos, familien Harald Larsen i Kragerø, at fruene på forskjellig vis fikk utsatt hennes giftermål med sin sjømann. Så sier familietradisjonen. Iallfall var hun forlovet i hele 7 år før hun ble gift.

Gjennom sin tid som kokke og husholderske for Edvard Munch, ble hun godt kjent. Men det var ikke alltid så lett å være kokke for en kunstner som tilsynelatende bare tenkte på sitt arbeid. Rett som det var tok han alle husets gryter i bruk for å blande farger. I sin bok "Edvard Munch selv" forteller Christian Gierløff om en slik hendelse.

Inga kom frem på trammen, satte hendene i hoftene: "Nei, har dere nå tatt den kasserollen også! Å skal jeg stelle og koke i da da?" Munch, grepet på fersk gjerning, hevdet at kunsten måtte gå foran alt. Ellef hadde etter mange prøver for lengst funnet det håpløst å få skurt rene igjen noen av de kasserollene Munch og Fjeld rakk til, men Børre tok ledelsen i sin hånd og vandret av gårde til byen etter nye kasseroller til Inga, slik at middagen kunne bli ferdig.

Også Ketil Bjørnstad forteller om Ingas gode evner til å lage mat i sin bok "Historien om Edvard Munch". Han

skriver at "Inga Stærk lager mat med andakt", og "Inga Stærk lager gudemat."

Edvard Munch må ha vært fornøyd med sin kokke, for hun ble iallfall med ham da han for en periode dro til Hvitsten. Men ganske snart dro de tilbake til Kragerø igjen. Ingas familie ønsket imidlertid at hun skulle komme seg bort fra "den fæle mannen". De hadde kanskje hørt rykter om kunstnerens fortid. Inga selv sa imidlertid aldri noe negativt om Munch, men så på ham nærmest med moderlige følelser.

Vi vet at Munch ofte brukte mennesker rundt seg som modeller til sine malerier. På maleriet "Adam og Eva" ser vi en mann og en kvinne under et tre, og kvinnen spiser et eple som hun holder i høyre hånd. Modellen for mannen på bildet er antagelig Olaf Lindeman Larsen (1894-1996) fra Kragerø. Modellen for kvinnen på bildet er mer uklart. Men ut fra likhet i skikkelse og klesdrakt, kan det tyde på at det er Inga's datter, Helga Dorthea Johnsen (f. 1889).

Inga Stærk ble syk og måtte slutte som husholderske for Munch. Som avskjedsgave fikk hun en sølv kompottskje fra ham, med innskriften "Fra Munch" bakpå.

Elias Stærk og redningen av bark Ragnvald. I desember 1915 var bark Ragnvald av Kragerø på tur over fra Canada til Europa med planker. Om bord var det 14 sjømenn. Kaptein om bord var Elias Marthinus Stærk (f. 23.10.1859, en onkel av min far). Turen gikk til å begynne med greit. Men den 19. desember blåste det opp til orkan i Atlanterhavet. Uværet kom bakfra med snø og enorm vindstyrke. Ingvald Andersen fra Fredrikshald

(Halden) fortalte til sin lokalavis etterpå at "Skuten gikk med 9 mils fart i et forferdelig oprørt hav. Jeg har fart til sjøs i ti aar, men ikke set maken."

22. desember mistet bark Ragnvald all styring. En brottsjø veltet over båten og tok med seg ruffen. Skuta ble full av vann. Maten var enten forsvunnet på havet eller ødelagt. Vinden blåste fremdeles isnende kald. Men de hadde nå drevet så langt sørover at de var utenfor den vanlige skipsleien. Håpet om redning var minimalt.

Mannskapet forsøkte å holde seg om bord på skuta ved å stikke armene i stropper de hadde festet rundt det som var igjen av mesanmasten. Lille julaften sa kaptein Elias til sitt mannskap: "Nå har vi bare én mulighet igjen, og det er å be til himlens Gud." Mannskapet gjorde så, men regnet nok i sitt stille sinn at dette ble den siste julen de fikk oppleve.

Dagen etter, på selveste julaften, så de imidlertid 10.000-tonneren Napierian av Manchester komme rett imot dem. Til den engelske avisen "The Journal of Commerce" sa den norskfødte kapteinen J. A. Jacobsen etterpå at mannskapet på Ragnvald var i en meget farlig situasjon, og de var totalt hjelpeløse. Skipet var i ferd med å brette opp og ville snart synke i det opprørte havet.

Etter en strabasjøs redning ble mannskapet på bark Ragnvald ført over til Napierian, og der kunne kaptein Jacobsen fortelle sin historie.

Etter flere dager med uvær, hadde han gått ned i lugaren for å legge seg. Da hørte han en stemme som sa: "Skift kursen fire streker syd." Kapteinen løp

opp til styrmannen og fortalte hva han hadde hørt, men ble avleid med beskjed om at han måtte være overtrøtt. Men på plass igjen i lugaren, viste det seg nå en hvit skikkelse for ham med ny beskjed om å skifte kurs. Kapteinen beordret at så skulle skje, og etter vel et døgn kom så Napierian fram til kaptein Elias Stärk og de andre ombord på bark Ragnvald. Da sa kaptein Jacobsen til sin styrmann: "Nå kan du se årsaken til at vi skulle forandre kurs. For disse folks skyld var det jeg ikke fikk ro."

Men farene var ennå ikke over for Elias Stärk og hans mannskap. Da Napierian nærmet seg kysten av England, måtte de gå i konvoi på grunn av krigshandlinger. Så vel skipet foran som skipet etter dem ble senket av torpedoer. Men selv kom de seg vel fram til Manchester – og siden hjem igjen til Norge. Der hadde de pårørende først fått dette telegrammet: "Bark Ragnvald forlist. Alle omkommet." Nå ble dette avløst av et nytt og gledelig telegram: "Bark Ragnvald forlist. Alle reddet."

Släktforskar- dagar

2000

i Linköping 26.-27. august

Alf Christophersen (DlStreff), Jan Eivind Braaten (leder DIS-Aust-Agder) og undertegnede reiste til Linköping for å delta med stand på Släktforskar-dagar 2000 samt på "Riksstämman", "Stämmomiddag", og møter i forbindelse med DlStreff og Nordisk genealogisk samarbeidskomité (NORDGEN).

Vår stand var etter ønske plassert i en seksjon med internett tilgang for å kunne demonstrere den nye versjonen av DlStreff med videokanon på lerret. Vi hadde ellers med brosjyrer, Slekt og Data og en NAF bok for å håndtere geografi spørsmål. Både lørdag og søndag var det mye folk, stor trengsel og mange som hadde noe de ville spørre oss om. På Riksstämman på lørdag var det litt spesielt for undertegnede å oppleve det svenske demokratiet, mesteparten av sakene ble effektivt klubbet gjennom ved at ordstyrer vurderte om det var de som ropte "nei!" eller de som ropte "ja!" som var i flertall. Det ble her valgt ny ordförande i Genealogiske Foreningen, Ted Rosvall, etter avtroppende Krister Lagerswärd. Om kvelden var det tid for "Stämmomiddag" med god mat, høytidelige taler, sang og innendørs fyrverkeri! På søndag bemannet vi standen til utstillingen stengte 15:00, og pakket ned i full fart for å rekke NORDGEN møtet 15:45 før hjemreisen startet. Alt i alt en fin tur og et velsmurt arrangement

DIStreff-brukernavn og passord endres!

På adresseetiketten bak på bladet finner du ditt nye brukernavn og passord til DIStreff-basen og andre medlems-tjenester på WEB'en. Som du sikkert skjønner, bør du notere deg dette og så fjerne det fra bladet, ellers kan andre benytte seg av dine rettigheter som medlem. Utdeling av brukernavn og passord via nettet utgår fra samme tid. Ca. 14 dager etter at du har mottatt bladet utgår det gamle, felles bruker-navn og passord, diseff og baby1.

FORSØK NYE DISTREFF MED MULIGHET TIL Å KLATRE I SLEKTSTRÆR!

Midlertidig tilbud til alle medlemmer som har Internett-tilgang! I ca. 14 dager fremover fra Slekt og Data nr 3 er antatt kommet leserne i hende kan du forsøke DIStreff med fulle muligheter for klatring i slektstrær. Etter denne perioder er det kun bidragsytere med lenkede data som får denne mulig-heten.

PRØV BRUKERNAVNET MDIS-TREFF OG PASSORDET BABY4.

Men husk, opplysningene du finner der er ikke beregnet å være input til din database. Finner du interessante slekter bør du ta kontakt med bidragsyteren, enten via E-mail, telefon eller brev og fortell hva du har og hva du er interes-sert i.

NY DISTREFF BASE UNDER UTLEGGING

I disse dager legger vi ut en ny database med DIStreff etter omfattende arbeide med den nye versjonen. Viktigste kjennetegn er at dato for basen er satt til 3. september 2000, evt. senere dato. Som du vil se er menyen noe om-arbeidet, bl.a. er den flyttet fra å være en overstilt meny til venstre kant. Videre er den laget som en ekspander-

bar meny. Det burde medføre at det blir lettere å navigere i denne. Det er kommet mange nye sider og layout er forenklet. Men, den viktigste endringen er innholdet. Basen blir nå laget med ekstraksjonsprogrammet GEDtreff, et program som etter en beta-test-periode vil bli gjort tilgjengelig for det enkelte medlem slik at man selv kan lage DIStreff-bidrag. Med nye GEDtreff kan du lage lenkede bidrag hvor du og andre kan klatre i slektstre akkurat som man kan på hjemmesider hvor man har lagt ut slektsdata. Fordelen med å bruke DIStreff som plass for publisering av slektstre er at ved å trykke på hyperlenken for probanden, så foretas det et søk i basen med vedkommende som søkekriterie. Du vil få opp tilsvarende sider med slektstre fra andre bidragsytere omkring samme person, evt. at du får vite at andre har registrert vedkommende, men uten å ha bidratt med lenket materiale. Det er DU som bestemmer om bidraget ditt skal være på lenket form eller ei.

Merk: Kun medlemmer som har bi-dratt med lenket materiale selv, vil få brukernavn og passord som muliggjør å klatre i andres slektstrær. Bidragsytere som bidrar med lenkede data vil få til-delt et eget brukernavn samt dertil hørende passord. Dette vil de kunne beholde så lenge de deltar med lenket materiale i databasen eller foreningen bestemmer noe annet. I første rekke vil det være fadderne som foretar ekstrak-sjoner til DIStreff med GEDtreff-programvaren. Du skal henvende deg til din fadder med ditt materiale, ikke til koordinator (undertegnede) såfremt ikke koordinator er din fadder (Aust-Agder, Utlandet, Disgenbrukere og i en overgangsfase Vestfold og Troms.). Når du sender inn Gedcom-materiale til foreningen, er det flott om det skjer til din fadder.

Se for øvrig

<http://www.disnorge.no/distreff/ft-bidrag-send.htm>

eller egen side i bladet.

DISTREFF ER IKKE EN KILDE!

Det er nok en del medlemmer som tror at DIStreff er beregnet som kilde for data man kan legge inn i sin egen database som eget utforsket materiale. Hvis du er en av dem, så tar du helt feil. Opplysningene som forekommer i basen er kun beregnet som opplysninger for å identifisere hvorvidt man har foran seg samme familie som den du selv kjenner til. Finner du familier som du arbeider med og vedkommende har langt flere data om denne enn hva du selv har registrert, så vær ærlig og ta kontakt med vedkommende som er bidragsyter. Men husk: for å få, må man også selv tilby data. Vedkommende har da ant. interesse av slekter som du har registrert som berører familien du har funnet. Kanskje finner du en forsknings-partner som du kan samarbeide om forskningen med?

DISTREFFBASEN EKSPLODERER I STØRRELSE

I forbindelse med omlegging til nytt ekstraksjonsprogram har 90 medlemmer oppgradert sitt materiale for inkludering med lenket materiale. Dette har medført at i løpet av sommeren har databasen økt fra ca. 800000 linjer med data til 1600000 linjer. Når du leser dette kan det være at vi allerede har passert 2 millioner linjer, Spesielt Møre og Romsdal, Rogaland, Sør-Trøndelag og data fra Sverige og Danmark er godt representert. **Bidra du også!!** Ta kon-takt med din fadder hvis du er i tvil om hvordan lage en Gedcom-fil!

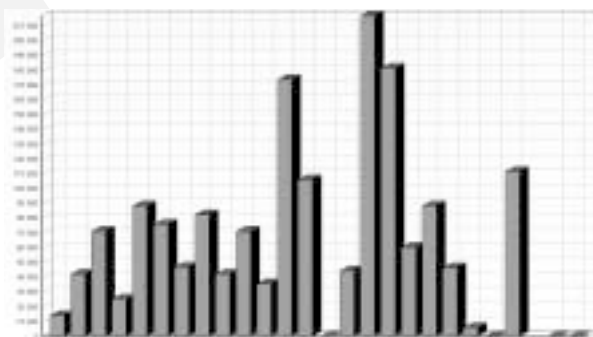
DISTREFF-BASEN INKLUDETER NÅ OGSÅ UTENLANDSKE DATA!

Med innførelsen av GEDtreff åpner vi nå for å inkludere data fra Sverige, Danmark og alle andre land hvis du har angitt navnet på disse i dine stedsangivelser. Det er dessverre ikke opplagt for GEDtreff å skjønne at København er i Danmark hvis det ikke er angitt, eller at London er i England. Skulle alle byer være inkludert, ville man måtte kreve minimum 2 Gb RAM i maskinen for at det skulle rulle rundt.

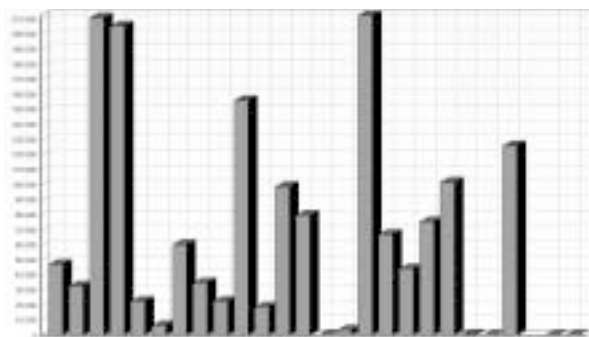
IKKE LEGG INN I DISTREFF DATA SOM DU HAR FÅTT FRA ANDRE!

Hvis du legger inn mye data som du har fått fra andre og ikke funnet frem til selv, medfører det at når både du og andre som også har fått de samme data får massevis av tilslag, kanskje mange sider og du vil ikke oppdage tilslagene som er unike for vedkommende. Også vedkommende du har fått bidrag fra vil få tilsvarende problemer og kanskje vil du ikke få nye data fra vedkommende en annen gang?

LOKALLAG / (PROGRAMTYPE)	KONTAKTPERSON / E-POST ADRESSE	POSTADRESSE
Akershus (PAF) Aust-Agder Troms Vestfold Utlandet (Disgen) Buskerud	Bjørn Marthinsen <i>bjmarthi@eunet.no</i> Alf Christophersen <i>alf.christophersen@basalmed.uio.no</i>	Skoggryggvn 19c 0389 Oslo 4909 Songe
Finnmark	Jan Kjørstad Sommerstad <i>jan.sommerstad@bu.telia.no</i> Ingulf Niskavara <i>ingulf.niskavara@vadsso.online.no</i>	P.O. Box 226 3601 KONGSBERG Postboks 34 9801 Vadsø
Hedmark	Bjørn Are Knutsen <i>baknutse@online.no</i>	Grønvoldveien 31 2310 Stange
Hordaland	Einar Balle <i>Einar.Balle@ifi.uib.no</i>	Lægdesvingen 31 5030 Landås
Møre og Romsdal	Johnny Berild <i>jberild@online.no</i>	Solbakken 3b 6400 Molde
Nordland	Rolf B. Holte <i>rolf.holte@isk-tv.no</i>	Blålyngveien 1 8200 Fauske
Nord-Trøndelag	Arve Fjerstad <i>affersta@online.no</i>	Utøy 7670 Inderøy
Oppland	Alf Sanden <i>alsanden@c2i.net</i>	Holshågåveien 2620 FOLLEBU
Oslo	Jan P. Fagerback <i>jp@fagerback.com</i>	Kantarellen Terrasse 12 1286 Oslo
Rogaland	Einar Iversen <i>einivers@online.no</i>	Midtre Vågen 19 4085 Hundvåg
Sogn og Fjordane	Halvard J. Bolstad <i>hjb@sf.telia.no</i>	5833 Skjolden
Sør-Trøndelag	Børge Solem <i>borgesol@online.no</i>	Reinsgrenda 7100 Rissa
Telemark	Bjørn Høgstmyr <i>Bjorn.Hogstmyr@hydro.com</i>	Glaserveien 115 3727 SKIEN
Vest-Agder	Agnar Merkesnes <i>agnar.merkesnes@lts.mil.no</i>	Solsletta 36 4740 TVEIT
Østfold	Ole E. Monsø <i>data2@online.no</i>	Løkkebråtv. 3 1738 BORGENHAUGEN
Østfold	Torgeir Abrahamsen <i>torgeir.abrahamsen@online.no</i>	Sørbyveien 3 1739 BORGENHAUGEN
(Brothers Keepers)	Otto Jørgensen	Åsenhagen 46 B



Fylkesvis fordeling av bidrag.



Hvor kommer bidragene fra?

Rapport fra

DIS Møre og Romsdal

Her er en rapport fra en Slektsforskerdag som Sula Bibliotek i samarbeid med DIS Møre og Romsdal arrangerte den 23 september i Langevåg i Møre og Romsdal.

Sula Bibliotek hadde planlagt en Slektsforskerdag, og hadde behov for assistanse fra DIS til å gjøre dette til en interessant dag.

DIS Møre og Romsdal er organisert slik at det finnes 7 grupper som utover i fylket arrangerer lokale møter for medlemmene. Når styret i DIS Møre og Romsdal arrangerer større møter, hjelper de lokale gruppene til. Denne lørdagen var det dessverre ingen av de som ble forespurt fra Ålesundgruppen som hadde anledning til å delta. I slike situasjoner er det godt å ha ressurser fra andre grupper, og Arne Berg fra Moldegruppa stilte velvillig opp. Tema for dagen var:

- Informasjon om DIS sentralt og lokalt ved leder Aud Magnhild Ohnstad
- Kilder og Internett av Arne Berg (kontaktperson i Moldegruppa)
- Erfaringer fra lokale slektsforskere – Jon Dybvik – Arne Dybdal
- Informasjon om slektsprogram generelt av Arne Berg
- Demonstrasjon av Brother's Keeper i praktisk bruk av Arne Berg og Kjell Ivar Farstad

Bibliotekar Elisabeth Kjerstad fra Sula Bibliotek åpnet møtet og la ikke skjul på at hun har vært veldig spent på hvordan arrangementet "Slektsforskerdag" ville bli. Hun fortalte at møtet var en del av et landsomfattende prosjekt. Bibliotekar Kjerstad hadde arbeidet på forhånd med å skaffe kaker og kaffe til deltakerne.



Aud Magnhild Ohnstad

Aud Magnhild Ohnstad startet så med sin presentasjon. Hun fokuserte på DIS både sentralt og lokalt. Hennes presentasjon gav uttrykk av at DIS Møre og Romsdal var et aktivt fylkeslag som har vokst jevnt år for år siden det ble etablert i 1994. Aud viste stor entusiasme i DIS M&R og hva de står for som er et godt bidrag til noen og enhver. Hun var veldig engasjert og forklarte på en grei måte hva laget tilbyr. DIS M&R vart etablert i 1994, 4 år etter hovedlaget DIS Norge. Undertegnede var selv med på stiftelsesmøtet til DIS M&R i 1994, sammen med flere fra fylket. Aud viste seg som en "gnist" som flere kan ta lærdom av. Selv har hun registrert mer enn 12000 personer i sin elektroniske database. Aud har vært leder i DIS M&R i



Elisabeth Kjerstad

to år, men sier det er krevende å være leder som skal holde alle medlemmer innen den rammen som er tildelt av DIS Norge og DIS M&R.



Arne Berg

Arne Berg demonstrerte en utrolig kunnskap om hva som en kan finne på Internett. Jeg registrerte at Arne tok alle 25 oppmøtte personer over til en "ny dimensjon". Han viste på Internett hvordan han fant frem til slekt i Norge og i USA på en slik måte at alle satt som hypnotisert. Han fant sammenhenger mellom de forskjellige folketellingene og kunne derfor bruke folketellingene til å beskrive litt av utviklingen i slekten. Her viste han hvordan en "kunne lese mellom linjene" og fatte mer av de forskjellige sammenhenger og tolkning av hvordan folk hadde det på den tiden. Han la ellers til at folketellinger ikke alltid er 100% korrekte, noe som er kjent.

Arne forgudet den bærbare PC som DIS M&R eier med modem og Internett. På grunn av at fylkeslaget har

Her er et kort intervju av noen av deltakerne på møtet:

en slik bærbar PC, kunne jeg lettere klare å lage den virkelige fremstillingen jeg gjorde. Hvis jeg måtte ha tatt egen PC, å koble den opp på Internett og for så å lage samme demonstrasjonen, ville jeg betenkt meg for å hjelpe til. Da ville det blitt mye mer tungvint for meg, sa Arne Berg.

Jeg er evig takknemlig til fylkeslaget for at jeg klarte å lage demonstrasjonen av hvordan PC kan brukes innen slektsforskning. Her lagres alle presentasjoner elektronisk og da er de tilgjengelig og kan brukes flere ganger i andre sammenhenger. Arne Berg sier selv at han kunne snakke veldig lenge, ja i flere timer, om sine moderne arbeidsmetoder som slektsforsker. En stor takk til Arne Berg.

ERFARINGER FRA LOKALE SLEKTSFORSKERE



Jon Dybvik

Jon snakket om sine erfaringer og resultater som slektsforsker. Han har en karisma og fortellende egenkap som bare må oppleves, Jon har

skrevet 4 hefte om sin egen slekt, og hadde veldig interessante betraktninger om det å kunne lage en slektsbok om egen slekt. Jon demonstrerte en genuin interesse omkring egen slekt som mange vil misunne han. Å ha slik kunnskap om egen historie og slekt er helt unikt. Han har tilbrakt utallige timer for å granske slekten, noe mange kan misunne han. Men så vet han mer på dette området enn noen andre gjør.



Arne Dybdal

Arne hadde en betraktning om sine erfaringer som slektsforsker som var spesiell. Han var meget

opptatt av hva som kan fremskaffes fra DATA som finnes allerede. Arne hadde også laget flere hefte om egen slekt. Arne fortalte at han tok en viktig beslutning i sitt liv for ca 4 år siden. Han sluttet med slektsforskning da han poengterte at dette gjorde han "Usosial". Her er jo et viktig poeng som Arne viser til og som flere slektsforskere bør vite om. Han har fremdeles gode følelser for slektsforskere og hva de gjør, men Arne forteller at å være "usosial" er et eget valg. Her kan sikkert mange kjenne seg igjen.

Slektsforskerdagen på SULA vil sikkert bli husket som en begivenhet der de lokale slektsforskere var i fokus. Dette er viktig for alle. Jon og Arne har bevist at egen slektsforskning og eget initiativ gir resultat. En stor takk til Jon og Arne.

Heretter kom demonstrasjon av Brother's Keeper (BK) slektsforskerprogram.



Yngste deltaker på møtet.

I vrømmelen av programmer skiller noen seg ut. Det ble naturlig valgt å demonstrere BK. Da BK er et program som er brukt av mange i regionen, kommer det naturlig spørsmål fra etablerte brukere av programmet. Stor vart overraskelsen for flere når en enkel produksjon av en Index vart laget. Dette var det en som kommenterte slik: "Å jeg som brukte så lang tid til å lage mine Indexer". Dette var en opplevelse bedyret vedkommende. Ellers informerte vi om at BK har enkelte svakheter i forhold til andre program. Her nevnes for eksempel kilderegistreringen, noe som er lovet å bli bedre i kommende generasjon av programmet.

Navn: Torkel Vasset, Langevåg
Medlem i DIS: Nei

Ga møtet deg noe?: Ja, kirkebøkene på Internett var veldig interessante. Jeg har litt greie på Internett og vil komme til å bruke tid på dette.

Savnet du noe på møtet?: Nei
Vil du delta på flere DIS møter?: Ja
Ønsker du å bli medlem?: Tja.



Torkel Vasset

Navn: Asbjørn Vågenes, Langevåg
Medlem i DIS: Ja

Ga møtet deg noe?: Ja, det med kilder på Internett var særs interessant.

Asbjørn er ellers aktiv med i registreringsarbeidet av fotografier på Ålesund Museum.

Vil du delta på flere DIS møter?:

Ja, selvfølgelig.

Ønsker du å bli medlem?:

For sent å spørre om det.



Asbjørn Vågenes

Navn: Siw Tønnesen, Langevåg
Medlem i DIS: Nei

Ga møtet deg noe?: Ja. Det var mange tips på hvordan en skulle starte med slektsforskning. Jeg har tenkt i 5 år på å forske på slekten, men det har aldri blitt noe av. No derimot starter jeg straks.

Savnet du noe på møtet?:

Det er for tidlig for meg å si noe om.

Vil du delta på flere DIS møter?: Ja

Ønsker du å bli medlem?:

Ja jeg melder meg nu inn i DIS.



Siw Tønnesen

Navn: Jon Dybvik, Mauseidvåg
Medlem i DIS: Ja

Ga møtet deg noe?: Ja. Likevel blir dette nesten som en repetisjon på eget arbeide, dog mer moder-

ne. Jeg har hatt data i mange år, og har drevet med slektsforskning i 20 år.

Savnet du noe på møtet?: Nei, det gjorde jeg ikke. Men dette kan bli en kontrollreferanse for meg på mine egne hefte ved å bruke kildene på Internett.

Vil du delta på flere DIS møter?: Ja

Ønsker du å bli medlem?: Er medlem.



Jon Dybvik

ETTERLYSNINGER

ETTERLYSNING 16/2000

Mjelva

Jeg søker etterkommere etter Anders Andersen Mjelva, f.1782, g. 26-6-1804 i Grytten kirke m. pike Eli Mortensdtr Venge, f.1779. Anders hadde inntil da hatt odelen på hele Mjelva, der de fikk sine to første barn Brith (f.1805) og Berthe (f.1807) Mjelva. I 1804 solgte han hele gården (tre parter) fordi han regnet med å kunne overta Venge med Eli. I mellomtiden kjøpte han Norah, der de fikk ytterligere 4 barn: Morten (f.1809), Ingeborg (f. 1813), Anne (f.1815) og Ingrid (f. 1817), alle kalt Norah. Omsider slapp de til på Venge da gamle Morten omsider døde. Der fikk de ytterligere en pike, Anne Maria Wenge (f.1820). I alt fikk de altså 7 barn som alle senere ble kalt Wenge.

Jentene ble gift til Ø. Fiva, Dombås, Alnæs og Setnes. Det var Brith som ble g. m. Hans Dombås, og ble stammor til stor og kjent ettersekt i Romsdalen og USA. Ingeborg ble i 1835 g.m. lærer og kirkesanger Ole Jacobsen Kylling (f.1806, av Rømmen i slekt). De fikk også 7 barn.

Etter dem og deres datter Karoline kom jeg i 1998 over tre støpejerns skulpturer gravplater som sto støttet opp til muren på Grytten kirkegård. De ble av Kirkerådet overdratt til meg som deres fetter i femte ledd. Da de var i god stand, er de nå gitt til museet på Ner-Hole. Midt på 1980-tallet levde fortsatt en Agathe Andersen på Veblungsnes. Hun skal ha vært det eldste kjente medlem av "Andersslekta på Venge".

Dessverre døde hun før jeg fikk kontakt med henne.

Trolig kan det ennå finnes andre levende etterkommere etter min egen tippoldefars eldre bror Anders. Om det skulle gjelde noen som kjenner sin slekt såpass vil jeg gjerne ha kontakt!

Martin Mjelva

P.B. 1609, N-3007 Drammen

Epost: norsact@frisurf.no

ETTERLYSNING 17/2000

Eidsberg, ca 1800-1860

Min tippoldefar, Ole Svendsen, f. 7. nov. 1837 i Eidsberg, (sønn av Svend Eriksen og Anne Marie Kristiansdatter) fikk den 10. feb. 1856 en uekte sønn: Hans Olsen (min oldefar) med piken: Lena Nilsdatter, f. 1. mar. 1836. (datter av Nils Olsen og Marie Samuelsdatter).

Ole er senere nevnt "selveier" flere ganger, men dette er alt jeg vet om ham.

Lena ble i 1862 gift i Ås med Fredrik Andersen.

Jeg vet "alt" om Hans Olsen, men håper noen kan hjelpe meg med hans aner og deres eventuelle etterkommere.

Per Otto Horgen

Rødtvetveien 38, 0955 Oslo

epost: po@horgen.as

Medl.nr. 11556

ETTERLYSNING 18/2000

Bentzen, Grane, Vefsn

Jeg søker etterkommere av min oldefar Johan Peder Bentsen, født i 1867 på Fjellbekkmoen i Grane, Vefsn.

Det siste jeg vet er at han var på Mo i Rana i 1900 iflg. folketellinga 1900. Da ansatt hos Dr.Platou.

Tone Pettersen

Elvstia 13, 8661 Mosjøen

Tlf: 751 75673

epost: tonepetter@hotmail.com

Meld.nr: 11571

ETTERLYSNING 19/2000

Bolette Jensen, f. ca 1868 på Eiker

Kan du hjelpe meg i en meget viktig sak? Etter at jeg i en årrekke i kirkebøker, tidsskrifter o.a. har lett etter og etterlyst Bolette Jensen (f.ca.1868 på Eiker) og bosatt i Drammen har ft.for 1865 og 1900 trolig satt meg på rett spor. Men selv om jeg nå vet såpass at jeg regner med å finne henne i kirkebok fra Eiker gir ikke den nødvendigvis noen idé om hvor hun befant seg senere i livet!

I 1865 finner jeg husmann med jord og sagbruks-arbeider Borger Jensen boende på Nyhus, Mjøndalen, med kone Borgine Korneliusdtr. Hans alder er oppgitt til 35 år, hun er tre år eldre. De har i 1865 3 sønner: Johan Petter (13), Karl (7), Jens (4), og 2 døtre: Karoline (11) og Theoline (2). 35 år senere, i 1900, vil trolig alle være voksne og ute av hjemmet eller døde. Alle kalles med farens navn Borgersen/Borgersdtr.

I 1900 finner jeg i hus nr. 39 på gården Solløs i Mjøndalen den 69 år gl.cellulosearbeider Borger Jensen, nå i arbeid på Mjøndalen cellulosefabrikk som i mellomtiden er kommet til. Kona heter også Borgine, men er nå reg. som to år eldre enn mannen. Av barn har de nå bare en sønn i huset, Magnus Borgersen, 24 år gl. med familie og trolig i arbeid samme sted. Kona heter Ida Borgersen, 24 år og deres to mindreårige sønner er Jens (4) og Arnt (ca. 1/2).

I huset bor en losjerende cell.arb. Ludvig Johannesen, 24 år og skilt.

Tross en liten uoverensstemmelse i aldersforskjellen mellom ektefellene ser nå mye ut til å stemme. Den savnede, nå 32 år gamle Bolette Jensen kan i teorien meget vel være et av familiens eldre barn som etter 1865 og før 1900 har forlatt foreldrehjemmet. Hun arbeidet i 1891 som syerske i Drammen, der hun da også var bosatt. Hun har ikke vært å finne i noen folketelling som jeg hittil har undersøkt. Hun kan ha giftet seg og under nytt navn vært bosatt hvorsomhelst. Hun fødte to barn før hun var 25 år, hvorav det første døde. Jeg har en mistanke om at hun kan ha emigrert til USA mellom 1892 og 1900, og navnet Bolette Jensen har nettopp dukket opp i en gammel avis fra 1911 der Minneapolis er nevnt! Emigrantlister har ennå ikke bestyrket dette. Vet du noe?

Hvis en eller annen kan bidra med den eneste brikken som jeg nå ser ut til å mangle, vil jeg derfor være meget takknemlig: altså – hvor befant Bolette Jensen seg i 1900? Og om du i tillegg har andre opplysninger om familien så vil det være fantastisk!

Martin Mjelva.

P.B. 1609, N-3007 Drammen

Epost: norsact@frisurf.no

ETTERLYSNING 20/2000

Nils Andreas Andersen, f.1830 – Lovik, Dverberg, Lofoten/Vesterålen

Søker informasjon om forfedre til Nils Andreas Andersen f. 1830 Bjørnskind, Dverberg prestegjeld. Selveier på Øvrejorden, Lovik.

Søker også informasjon om hans kone Bergithe Ceselie Andersdatter f. 1832 Dyrø, Tranøy prestegjeld.

Hogne Røed Nilsen

Fredrikke Qvamsgt. 15, 0172 Oslo

Tlf: 22 11 29 99

Epost: hogne.roed.nilsen@rikshospitalet.no

Medl.nr: 10925

ETTERLYSNING 21/2000

Haugseth/Kvam, 1850-2000, Steinkjær/Oslo

Søker etterkommere (og aner) til Johannes Johnsen født 1829 på Stiklestad, Verdal.

Han var gift med Margrethe Henriksdtr. født 1837 fra Kitlby.

De hadde disse barna som jeg vet om:

John født 1857, Marianne født 1859, Nils Henrik født 1861 og Marie Petrine (min farmor) født 1878.

De bodde en tid på Høisveet under Egge ved Steinkjær.

Ellen Gilhuus

Harald Hardrådesgt. 8, 3511 Hønefoss

Tlf: 32 12 54 23 / 32 11 18 16

epost: egilhuus@online.no

Medl.nr: 7200

ETTERLYSNING 22/2000

Oscar Josef Hansen, ca 1900, Gran, Oppland

Jeg etterlyser Oskar Josef Hansen som var på Gran, Oppland ca. 1925. Det finnes ingen ved denne navnekombinasjonen i ft 1900. Han ble antakelig født senere - kan han innvandret fra Sverige?

Torun Sørli

Lynnebakka 276, 2750 Gran

Tlf: 61 33 20 12

epost: torunsoe@frisurf.no

Medl.nr: 9035

ETTERLYSNING 23/2000

Amundsen, ca 1829, Asker/Bærum

Jens Amundsen født 02.01.1829. I folketellingen for Høland 1865 står han oppført med født i Asker. I folketellingen 1900 står han som født i Bærum. Han skal ha bodd på Fornebueiet før han flyttet til Høland.

Kan noen hjelpe meg med dette?

Geir Atle Lie

Bukkebo, 1970 Hemnes

Tlf: 63 85 63 00

epost: geiralie@online.no

MedlNr: 5981

ETTERLYSNING 24/2000**Strande, 1870-90, Tromsø**

Jeg leter etter min oldefar Fredrik Strande, født i Tromsø 1872. Finner ham i folketellingene i Kristiania og i adresseboka til Kristiania fra 1897 og fremover. Men jeg finner ham ikke i Tromsø. Han kan ha skiftet navn eller hatt flere navn enn Fredrik, men hvordan kan jeg komme videre?

Anne Strande
epost: annestrande@c2i.net
Medl.nr.: 12049

ETTERLYSNING 25/2000**Kambestad, Ullensvang i Hardanger, 1901-66**

Søker kontakt med mine syskinebarn i Ullensvang. Navnet er fam. Kambestad.

Mor: Marit Johanna fødd Huun, gift Kambestad d.1966

Sigrun Fortun
Bolstadmoen, 6876 Skjolden
epost: a-fortun@online.no

ETTERLYSNING 26/2000**Sivertsen Ukkelberg, 1905, Fræna/Oslo**

Jeg etterlyser Olianna Maria Sivertsdr. Ukkelberg f. 03.01.1869, reiste til (Kristiania) Oslo i 1905. Jeg skriver gards- og slektsøge for gardar i Fræna, deriblant garden Ukkelberg.

Kjenner du til etterslekt etter Olianna eller har andre opplysninger om henne – ta kontakt.

Anne Holen Helseth
Granvn. 25, 6445 Malmefjorden
Tlf: 712 65129
epost: anh-hel@online
url : <http://home.sol.no/~stehelse>
Medl.nr.: 4904

ETTERLYSNING 27/2000**Arent Arentsen, Sandvika, Meløy, 1747**

Min foreløbige "stamfar" heter Arent Arentsen. Han kom fra Bergen og bygslet jord i Sandvika (-en), Meløy 3.juli 1747. Det er overveiende sannsynlig at han er av tysk ætt (Hanseat). Etter å ha "saumfart" diverse registre (digitalarkivet) over personer som er døpt i Bergen, er det like sikkert at det finnes flere på det aktuelle tidspunkt i Bergen som heter Arent og hvor hans far også har Arent til fornavn. For å kunne knytte noen av disse til "min" Arent må jeg finne fødselsår og dato til den Arent som bygslet jord i Meløy. Arent giftet seg i 1743 (?) med Doreth Jørgensdatter. Bygselen gikk over til Arents sønn Melcher 21.desember 1774. Skifte etter Arents enke Doreth ble holdt 1775. Kan noen hjelpe meg å finne Arent Arentsens fødselsdag og år?

Aage Johan Hammer Dybvik
Lundveien 3, 8661 Mosjøen
Tlf: 751 71 343
epost: aagedybvik@c2i.net
Medl.nr.: 12094

ETTERLYSNING 28/2000**Schagerholm, Solum Skotfoss, 1900****Hulda Schagerholm, gift Ekland, født 1879 i Sverige.**

I mitt stamtre finnes en Carl Fredrik Schagerholm som innvandret til Norge fra Sverige i 1842. Han tok navnet Eriksen etter sin far Erik og Schagerholm navnet forsvinner i Norge. I Sverige derimot var det en del med navnet Schagerholm.

En fjern slektning av meg i Sverige har gjort et omfattende arbeid på dette og trodde hun hadde full oversikt. Men så, i folketellingen for år 1900 for Skotfoss (Solum) finnes det en Hulda Schagerholm født i Sverige i 1879 og som er gift med Johan Ekland født i Sverige 1875. De har en sønn, Ludvig Ekland født i 1900.

Denne Hulda Schagerholm har vi ingen flere opplysninger om. Ble hun boende i Norge? Har hun etterkommere her? Reiste de tilbake til Sverige?

Er det noen som kan hjelpe med opplysninger rundt dette?

Jan Andersen
Kvernberggaten 36, 3510 Hønefoss
Tlf: 61 31 49 49
epost: jan.andersen@jfa-as.no
Medl.nr.: 3027

ETTERLYSNING 29/2000**Bingen/Berger, Kirkerud gård i Lørenskog, 1722-97**

Jeg leter etter Kristoffer (Christoffer) Olsen Bingen f.1722 d.1797. Han flyttet til Kirkerud gård i Lørenskog (Akershus), der han giftet seg med Anne Olsdatter Berger f.ca. 1745 d.1825.

Jeg prøver å finne ut hvor han egentlig kommer fra! Håper noen kan hjelpe meg!!!!

Mona Mikalsen
Lundsveien 274, 1816 Skiptvet
epost: otto1816@c2i.net
Medl.nr.: 11398

ETTERLYSNING 30/2000**Mortensen, Lofoten / Vesterålen, 1650-1700**

Torkel Mortensen er fødd ca. 1739 og død 1794. Kvar Torkel kom frå er ukjent. Torkel var busett på Hell i Lofoten. Eg ønskjer difor opplysningar om kvar Torkel kjem frå dersom det er mogleg. I følgje nedteikningar som eg har, etter Josef Horseide, så står det at ein trur at han var innvandra frå Østerdalen eller Gudbrandsdalen, noko som eg trur er tvilsamt at ein frå Østerdalen eller Gudbrandsdalen har rodd ut til yttarst i Lofoten for å busette seg der.

Derimot har eg funne ein son av Torkel Mortensen, Ole Torkildsen f. 1789, igjen i folketeljningane for Steigen 1801. Han var då fosterson og søskenbarn til Morten Eskildsen f. 1760 bosatt på garden Qvalnæs. Etter dette må faren til Morten Eskildsen heite Eskild Mortensen og er bror til Torkel Mortensen. Han finn eg og igjen på folketeljninga for Steigen i 1801 på garden Lieland. Eskild var fødd ca 1733. Lenger tilbake kjem eg ikkje. Etter dette så kjem Torkel Mortensen truleg frå Steigen. Nokon har også hevda at han kjem frå Hell i Nord-Trøndelag og

har teke med seg namnet Hell til Lofoten. Dette synes også å være feil, då namnet Hell i Lofoten er brukt så langt tilbake som 1595. Det er også fortald at han hadde med seg kongebrev då han kom til Lofoten. Det eg har funne ut er at Torkel Mortensen fikk trær til ein seksring av "H.M. Almenningskoge i Moskenes i Salten Fogderi, 1788." Dette er ikkje noko kongebrev slik det er blitt hevda.

Far til Torkel må etter dette heite Morten å være fødd omkring 1700.

Olav Arne Korsnes
Postboks 65, 7977 Høylandet
Tlf: 74 32 14 91
epost: okorsnes@online.no
url : <http://www.geocities.com/korsnes/>
Medl.nr.: 7270

ETTERLYSNING 30/2000**Kroppe, Trondheim / Levanger, 1769-95**

Jag söker anorna till Judithe Margarethe Kroppe född ca.1769. Hon bodde 1788-ca 1795 i Trondheim då hon flyttade med sin man och barn till Skogn, Levanger. Hon var gift med Erik Gustaf Noræus född ca 1761.

Finns det någon som har hennes anor? Tacksam för svar.

Malin Noréus
Jonsbergsgatan 13, S-89251 Domsjö, SVERIGE
epost: thu692v@tninet.se
malin.noreus@akzonobel.com
Medl.nr.: 13663

ETTERLYSNING 31/2000**Sundelius, Frederikshald / Halden og Sverige, 1700 - 1860**

Etterlyser aner og/eller etterkommere etter Johan Martin Sundelius f. 1832, Fr.hald, og far Johan Sundelius f.sted ukjent. Og (trolig bror) Peder A. Sundelius, som bl.a. fikk en datter Karen Marie 6/9-1852 i Skjeberg.

Johan Martin var gift 2 ganger (minst) og fikk også 2 uekte barn (før og etter ekteskap).

Egil Sundelius
Skovlyv. 6, 3160 STOKKE
tlf : 33 33 87 48
epost: esundeli@online.no
Medl.nr.: 11541

ETTERLYSNING 32/2000**Andersen, Drøbak / Drammen, 1909-80**

Emerense Andersen født 29.06.1909. Bodde på Frelsesarmeens Barneheim i Drøbak i forbindelse med at hun 16.08.1927 fødte en sønn. Sønnen ble adoptert bort herfra. Moren var muligens fra Drammen eller Oslo.

Hun skal ha vært husholderske. Barnefaren kom fra Drammen og jobbet som konduktør i NSB.

Eva Kristoffersen
Elgtråkket 5 F, 2014 Blystadlia
Tlf: 63 83 97 93
epost: averik@online.no
Medl.nr.: 7377

Bruk av bilder i slektsbok

BILDER GENERELT

Når du skriver en slektsbok er det gjerne artig å illustrere boka med bilder av både slektninger og plasser og litt av hvert. Bruker du et tekstbehandlingsprogram er det greit å sette inn bilder og grafikk selv.

Du kan bruke ferdige tegninger eller bilder som tekstbehandlingsprogrammet kan takle.

I denne artikkelen har jeg tatt utgangspunkt i Word 6.0 siden det er det jeg bruker selv, men det fins andre tekstbehandlere på markedet også. Feks. fra Lotus og gamle WordPerfect i Windowsversjon.

En ulempe med bilder er at de tar veldig mye plass i dokumentet, dvs at dokumentet blir store filer og tar mye av minnet. En riktig stor slektsbok kan derfor sluke mye av internminnet når du jobber med den og tar plass på disken når du lagrer.

En ide er å splitte opp dokumentet i mindre deler, eller å lage bildene i så lav oppløsning som mulig uten at det går ut over kvaliteten.

Når du jobber med skriving og allerede har noen bilder inne i dokumentet kan det være frustrerende å vente på at de skal lastes inn. Da kan du velge bort det ved å gå inn i

«Verktøy» på hovedmenyen, belg «Alternativer» og klikk på «Vis» kryss av for «Plassholdere for bilder», klikk OK. Da vil bare en ramme rundt bildet vises og ikke selve bildet. Går da mye raskere å jobbe i dokumentet.

En annen begrensning for boken er utskriften og hvor detaljert skriveren klarer å skrive ut. Det hjelper ikke å ha f.eks. scannet inn og brukt et bilde som er veldig detaljert i dokumentet, når skriveren har dårlig oppløsning eller skriver hakkete. Da kan man sette ned

oppløsningen og dermed spare på lagringsplassen.

Laserskrivere skriver gjerne bedre og raskere enn blekkskrivere, men de nyeste blekkskrivermodellene begynner å bli fine.

Oppløsningen på bilder måles f.eks. i antall punkter (kalles pixsler) som bildet består av pr cm.

Bildene kan justeres og beskjæres og pyntes i egne bildebehandlingsprogrammer. Ett slikt er feks. Paint Shop Pro som er ganske utbredt.

Word kan sette inn mange ulike filtyper. For bilder er de mest vanlige de som har etternavnet gif eller jpg. Feks. Bilde1.gif eller Bilde3.jpg.

Disse er da også de som er brukt på websider.

HVORDAN SETTER MAN INN ET BILDE

Sett markøren i teksten der du vil sette inn bildet



Velg sett inn på hovedmenyen
Velg Bilde

Du kommer inn i en såkalt dialogboks der du leter opp der du har lagret bildet, eller illustrasjonen som du vil sette inn.

Klikk på filen og det settes inn i dokumentet ditt.

WORD SINE REDIGERINGSVERKTØY

Her er noen brukertips:

Klikk på bildet og det lages en ramme rundt. På midten av sidene og i hjørner ser du svarte felter, sett markøren på dem, og en liten pil vises.



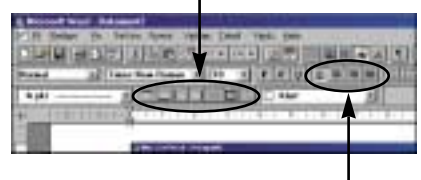
Hold nede høyre mustast og shift-tasten (Da ser du markøren endre til en slags firkant) og dra. Da kan bildet beskjæres til f.eks slik:



Hvis du ikke holder nede shift-tasten blir hele bildet sammentrykt/utdratt når du flytter sidene inn eller ut på denne måten.

Skal du forminske eller forstørre hele bildet drar du i pila i hjørnet så stort du vil ha bildet.

Tilslutt kan du sette rammer rundt bildet ved å markere bildet, og så velge kantlinjer fra verktøylinjen:



Bilder kan også justeres til høyre, venstre eller midtstilles. Klikk på bildet, slik at du får markert det. Velg justering på verktøylinjen.

For historisk interesserte: Bildet er fra Stabben fort på Titran. Tysk anlegg fra krigens dager.

*Neste nr. kommer ut i mars 2001.
Stoff til neste nr. må være redaksjonen
i hende innen 21. januar 2001.*